नं. ७० ७०

म. ग्रं. सं. ठाणे

विषय	लेखक प्र. विठ्ठल सखाराम	सन
काव्य	आंग्रे होळी मुंबई	
संग्रहालय क्रमांक	पुस्तकाचें नांव मन गर्वाचे कायदे	
	व त्याची अनुक्रमणिका रुपयार	

७०

काव्य

मराठी ग्रंथ संग्रहालय

णें व नेणें याची ज-
कात घेण्याचीरीत
व जकात दाराच्या
अमला विषयीं २०
वा एक.
१ मुंबई टापूंत व त्या-
चे ताब्याचे जिल्ह्यां
त अफूची विक्री व
जकातीचा दर को
णत्या रीतीनें घेण्या
चे बाबदींत २१ वा
एक.
१ लश्करी माणसा-
च्या हिमायती वि-
शीं व छावणीचे-
हद्दीचे बाबदींत-
२२ वा एक.
१ परकीय सरकार
चे बंदोबस्त केल्या
कराराप्रमाणें न-
वागणारे राजे रज
वाडे यांच्या अपरा
धा बद्दल कैद कर-
ण्या विषयीं योग्य
जागा व त्याचें रक्ष
ण करण्याचे बाब-

दींत २५ वा एक॰
१ काजीस नेमणें व
त्याच्या कामाबद्दल
रीत ठरविण्याचे बा
बदींत २६ वा एक॰
१ इंग्रेजलोक हुद्देदा
र जड्ज कलेटर व
त्याचें अशिष्टनय॰
गेरे लोक हे आप॰
ल्या हाताखालचे
माणसांचीव व्यव
हार चाकरी नकर॰
विणें व जमीनआ
णेंव्यतिरिक्त घेऊ
न उपभोग करणें॰
याचे निर्बंध कर॰
ण्याचे बाबदींत २७
वा एक
१ वर्तमान खबर इ
त्यादिक छापण्या
चीं यंत्रें बाळगिण्या
विषयीं व त्याचीरी
ती बद्दल २८ वा एक

येणें प्रमाणें प्रथम कायदे निर्मिले त्यांज
वर पुरवणी कायदे व अकट ह्मणोन जे झाले
आहेत त्यांत कितीएक कायदे व त्याचे कलम
रकम हे फेरफार करून कांहीं रद्द करून प्रति
वर्षास सर्काराज्ञेनें लेजिले शीव यांहीं नवीन ठ
रवीत आहेत येणें करून हा कायदा ग्रंथ समु
द्रासाररवा मोठा पसरला आहे तेव्हां यांत तर
णें परम कठीण व कोणत्या कायद्यांत काय मत
लब आहे तें उलथा पालथ केल्या वांचून त्वरि
त समजुतीस येत नाहींत यामुळें सर्व कामदा
रांस व सर्व उमेदवार लोकांस मोठी अडचण प
डती यास्तव सर्वांच्या हिताकारणें समजण्यास
फार समंजस सुलभ असावे व ध्यानांत निरं

तर राहाण्या करितां अमुक काय द्यांत अम का-
अभिप्राय आहे त्याजला एकंदर इनकीं कलमें
आहेत अशास संकेतानें सन्न १८२७ पासून स
न्न १८५६ इसवी पर्यंत सरकारानें जितके म
हाराष्ट्र भाषेंत छापून जिल्ह्यांनी हाय प्रसिद्ध
केले आहेत त्या त्या प्रतीच्या नाना वृत्तांवर
श्लोक बद्ध व्याख्यान केलें आहे हे श्लोक ह्य
णून लाहान मुलांस देखील काय द्यातील बो-
ध व्हावा अशी योजना श्लोकांत आहे अत एव
विद्वज्जनानीं ग्रहण करावें- अत्युपयोगी आ
हे परंतु या देशीं बहुत करून या ग्रंथाची प्रसि
द्धी नव्हती- अकस्मात् आमच्या खासगी का
मा निमित्य मुंबईस आलों त्या वेळीं कर्म धर्म सं

बंधानें राजमान्य राजश्री हरीमाहादेव ऊर्फ ता
त्या साहेब बरवे राहाणार पुणें यांचा आमचा
सहवास झाल्याचे योगानें ह्याकायद्यावरील
ग्रंथ त्यांच्या दृष्टीस पडला तेव्हां फार चतूर व
त्यांची विद्वत्ता मोठी व विजातीय कल्पना खोर
मोठे हुंशार त्याणीं अति प्रीतीनें या ग्रंथाचा उता
रा करवून सर्व लोकांच्या हिताविषयीं वेदशा
स्त्रसंपन्न राजमान्य राजश्री विठ्ठल सखा रा-
म अग्निहोत्री वास्तव्य मुंबई फणसवाडी यांचे
छापखान्यांत मुख्य मालक यांस छाप देण्या
विषयीं सांगीतल्यावरून त्याणीं सर्व जनकल्या
णार्थ पुस्तक मला छापून प्रसिद्ध केलें

तारीख १ माहे मार्च स

न १८५७ इसवी फा
ल्गून शुद्ध ५ शाके
१७७८ अनलनाम
संवत्सरे.

शुद्धीपत्र

पृष्ठ	ओळ	अक्षर	शब्दाशब्दन्यूनाधिक्यनिर्णय
१३	५	१७	दे पाहिजे.
१३	९	११	ह पाहिजे.
१५	१	७	क अधीक पाहिजे
१५	१२	१६	वरशून्य पाहिजे.
१७	१	१४	णं पाहिजे
१७	१२	१७	हें मुळींच नको.
१९	१३	१६	प पाहिजे.
२१	७	११	सी पाहिजे.
२३	१	१	का पाहिजे.
२३	५	६	पा पाहिजे
२३	५	५	अधीक आहे
२५	२	६	हो पाहिजे.

पृष्ठ	ओळ	अक्षर	शुद्धाशुद्धन्यूनाधिक्य निर्णय·
२८	१२	५	ण पाहिजे·
३४	७	१०	हो एक अक्षर अधीक पाहिजे
३४	८	११।१२।१३	हीं नकोत·
३८	३	१६	ह पाहिजे·
३८	१२	१२	पुढें तीन अक्षरें अधीक आहेत
३८	१२	१३	न पाहिजे·
३८	१२	१८।१९	वंदी असे दोन अधिक पाहिजेत
४१	१	७	श्रा अधिक आहे
४१	४	११	स अक्षर अधीक पाहिजे
४५	६	९	हि अधिक आहे·
४८	५	१५	स अधीक पाहिजे·
४८	५	१८	चा पाहिजे·
५२	८	५	वा पाहिजे·

पृष्ठ	ओळ	अक्षर	शब्दाशब्दन्यूनाधिक्यनिर्णय
५७	८	६	ष पाहिजे
५२	८	७	यपाहिजे.
५७	८	१६	ला पाहिजे
५२	११	१८	वरशून्य पाहिजे.
५३	८	१४	दि पाहिजे.
५५	७	१९	च्या पाहिजे.
५५	१२	५	गपाहिजे.
६४	१२	३	ई पाहिजे.
६५	३	८	स्क पाहिजे.
७४	८	१०	न्वपाहिजे.
७९	१०	१९	ई हें अक्षर अधीक
८२	६	१८	लापाहिजे.

पृष्ठ	ओळ	अक्षर	शुद्धाशुद्ध न्यूनाधिक्य निर्णय-
८९	१३	२	ळा पाहिजे·
९६	२	६	ते पाहिजे·
९६	५	१०	ला पाहिजे
९७	९	८	ना पाहिजे·
९७	१०	६	धा पाहिजे·
९८	११	१८	म पाहिजे·
१००	९	१४	चे पाहिजे
१२६	१०	३	पुढें शि पाहिजे
१२६	१०	४	पुढें परा दोन अक्षरें नकोत
१३०	१	१०	ठे पाहिजे
१५८	५	३	ष पाहिजे·
१५९	५	३	यांत अंक ३२ पाहिजे·

समाप्त

मराठी ग्रंथ संग्रहालय

श्री

सन्न १८२७ इसवीचे कायदे ३४ यांची

अनुक्रमणिकारूप व्याख्यान प्रारंभ

अवतर्णिकागीतीवृत्त

गोर्नर कौसल निर्मित धर्मागमयुक्त कायदे यांचा
बुद्धिप्रद जो कर्ता त्याचा गुण अंश कायदे वाचा १

शार्दूलविक्रीडितवृत्त

सन्न ष्टादश सप्त विंश इसवीचे कायदे निर्मिले ना
ना धर्मस्कृशास्त्र युक्त सकळा लोकोपयोगी कळे
दुर्व्यापार तरंगिणी स्कृतरणी चोतीस एकंदरें त्या-
चीमी कथितों अनुक्रमणिका बालप्रबोधा खरें २

कायदा १ श्लोक वृत्तशार्दूलविक्रीडित

बाबीत्या पहिल्या निबंध करणें मागील जे कायदे
सिद्धांत प्रकट प्रतीत दुसऱ्या चाला वद्या वाइदे ॥

होये बंध अमूक तीन चवथ्या अर्थात् बोधी बरा
चालावें हुकुमा ह्मणून पहिला एकून कल्माकरा १

कायदा २ दिवाणी प्रकर्णगीती वृत्त.

पहिल्या बाबीं कथिली सदर दिवाणी अदालतीरी-
त॥ पंध्रा कल्मे नकरूं द्यावें जडजादिकांस विपरी-
त॥ १॥ जिल्हा जड्ज अशिष्ट न त्यांच्या कामास-
बाब हा दुसरा॥ नाब्यांतिल जें कोडत हुकुम न
यावरि स कल्मते अठरा॥ २ स्थापन वर्जन शा-
सन अमल करा या अदालतींन नव॥ अधिकार
कुणा कोणा कलम त्रयपुक्त बाब ह्मा तिसरा॥ ३॥
चवथ्या बाबीं कथिलें कल्माष्टें काम त्या अमीना
चें॥ मानावें जें हुकुमें जडजाचें ह्मी अशिष्टना ना-
चें॥ ४॥ देण्या घेण्या विषई कोठें फिर्याद इंग्रजा व

रते ॥ चालेल कसी यास्तव पंचम बाबीं हि कल्म

या परते ॥ ५ ॥ कैसे वकील होतिल त्याच्या का-

मांत कोणती चाल ॥ साव्या बाबींआहे दशक

लमानें निरोपिलें निखिल ॥ ६ ॥

प्रस्तावना आर्यागीती वृत्त.

छपन्न कल्म एकुन साबावें युक्त कायदा दुस-

रा ॥ वाचा सदा कदाही सद्बुद्धीला स्मरा कुधी-

विसरा ॥ १ ॥

कायदा ३ दिवाणी प्र० श्लो० स्रग्धरा

अर्जी फिर्याद कैसी परदिनि बसणें नेमणें कोड

ताचा आहे ही रीत बाबी प्रथमच कथिली तीन

कल्मेंद्रयाचा ॥ फिर्यादीच्या तपासी लिखिन-

निखिलगी पंच कल्में त्रिनामें शिक्कातैंसेसहाचे

नकलहि मिळणें तुर्य बाबी द्विकल्में ॥ १

प्रस्तावना आर्यागीती वृत्त.

तेरा कल्में एकुन चौबाबें तो सविस्तरें कथिला ॥
त्री कायदा विभूनें वाचा पावाल पूर्ण सन्मतिला १

कायदा ४ दिवाणी प्र० आर्यागीती वृ०

एक्या कल्में पहिल्या बाबीं कथिला अमूक शब्दार्थ
दुसऱ्यात्रिकल्म निकरें अर्जी धावी कुठें स्वघेण्यार्थ १
प्रतिवाद्याला धरणें जप्ती करणे तसे निवासात ह
जर हि तिसऱ्या बाबीं एनहि षष्ठांत्र कल्म हो सात २
वादी प्रतिवादीच्या अर्ज्या घ्याव्या कशा हि फिर्याद
झाल्या वर त्या दोघा दावारें कीं परस्परा याद ३ या
स्तव चवथ्या बाबीं कथिलें संपूर्ण पंच बाबी हिं ॥ ए
क्या कल्में कथिलें वादी फिर्याद काढण्या विषईं ४

कोडत नेमावी कीं फिर्यादीची तपासणी धर्मे ॥ इ-
नसाफाचा कैसे कथिला षड बाब भाव दशकल्मं ५
सप्तम बाबी दोघे कागद द्यांवे तसेपुरा व्यास क
लम हूयेन कथिलें धर्मन्यायें जसे पुरा व्यास ६
देतिल जेते दोघां पाहूं द्यावें तसें प्रती घेण्या अ
स्कावासाचीनच पुनराज्ञा मागती तया देण्या ७
जागाजमीनपाहाणें निश्चय करणेस नेमणे को
णा अष्टम बाबीं कथिला एक्याकल्मे तदर्थ तो
भरणा ८ नव्वा बाबीं चौदा कलमें कथिला क
सेहि यकरार साक्षीदारापासून घ्यावें याबा
बदींत तोसार ९ वारस होण्या स्तवजे करति
ल फिर्याद अन्य लोकाला जाहिर करण्यास्तव
कीं कलमद्वय दशम बाब स कथिला १० नव

कलमें कथिलाजो कोडत हुकुमास अन्यअट-
कावा केला तयास शीक्षा कैसी होईल बाब अ-
कावा॥ ११॥ वादी प्रति वादीचा इनसाफाचाव
खर्च जो झाला॥ द्यावें कोणा कलमें द्वयबारावा
ब यास्तवीं कथिला १२ फिर्यादीत हमीजर अ
रुनी त्यांपरि नयर्नल्यास खुबी अर्जी द्यावी एक्या
कलमें कथिली त्रयोदशी बाबी १३ अर्जी निवा-
डपत्रीं उत्तर प्रत्युत्तरें तसें दावा ल्यावें लिलाव
जशी अशा कल्मींहि बाब चौदावा १४ लिहितां
निवाडपत्रीं चुकलें जरि तरि फिरून पायास अ
र्जी द्यावी पंधरा बाबीं कल्मेंक अग्रनायास १५
नव कल्में कथिलें कीं षोडश बाबीं अपील करण्य
ला मुदतहि तेसेंहि स्थल आहे अकरयार होज

साज्याला १६ अफील केल्यावरिमग प्रथमनि-
वाडा कसा नचालेल यास्तव सत्राबाबीं कलम
इंद्रेनसर्वहीकथिल १७ अकरा कलमें अठ
रा बाबीं क्रम सर्व तो अफीलाचा मुख्यस्थलीं
हि कथिला साक्षी समने नवे पुराव्याचा १८ वा
दी प्रति वादीचे आदि निवाडार्थ नाम नंबरहीं
दावा ठवाव ल्यावा कलम इय युक्त बाब एकु
णिसही १९ पंध्राबाबाशयजो त्यापरिकथि-
लाच बाब वीसावा एक्याकलमें दोघे ते सेंकी
जे फिरून तोपहावा २० जडजावरिजरदेइल
सदर अदालत विनिश्चयें अर्जी घेइलएकवि
सवावी कलमइंजोजशी तशी मर्जी २१ मु-
ख्य स्थानीं याव्या अर्ज्या वार्यास बाब कलमें कें

नाहीं ठराव पटता देशरिवाजास शास्त्रसंमत
के॥ २२ वाच्छअकोईतजेथें षण्मासावरि अफी
ळ चालेल तेविस बाबी आहे त्याचा तात्पर्य-
काय तो निखिल २३

प्रस्तावना आर्यागीति वृत्त.

तेविस बाबे शंभर कलमे परियुक्त कायदा तुर्य
याचे पूर्णमती जो त्याचें वर्णील कोण चातुर्य १

कायदा ५ दिवाणी प० स्रग्धरा वृत्त.

जो संभोगी परस्था वरभिक्कतजी तीस संव
त्सरें ही त्याची होईल कीर्ती कपटविरहितें सा
ट वर्षांत पाहि माराभागें कवर्षा तऋतु वहि
जमा खर्च रोखवार्कसंख्या एक्या बाप्यष्टक-
लीं सकल हि कथिलें घाणमाला नसंख्या १

तंटा आहे असा कीं परमितरुपये घेतल्याचा चरो-
खा लीहूनी जो दिला हे खलु परि तितुके घेतला
नाहि देखा॥ वादी फिर्याद केला मग जरि प्रतिवा
दी कृशी नो पुरावा एक्या कल्मे हि बाबी कथन स्व
स्थित हो णार नाहींच दावा॥ २॥ एकाला एकथ्या
वें अधिक जरि कथीं शास्त्र संमत्त नाही व्याजा-
चाही करार भमिति च नसला पोण मुद्रा शतांही
वर्षा वर्षा कुशीदे मुदल मिळउनी एक केल्या न चिं
ता भी बाबी चार कल्में खलु परि कथिला विस्तरें-
व्याजपंथा ३ चो बाबी कूळ पेसा जर धन पति नो
देत अस्तां न घेये ते व्हांपासून नाहीं ह्मणहुन कथि
लें व्याज कल्मैक न्यायें॥ कल्मे के पंच बाबी कि-
मपि विषयजो घाणठेवी कुळानें जामीनीच्याप

रीतो मिळकतसमजा वीकरार भणें॥ ४॥

प्रस्तावना आर्या गीती वृत्त -

पंधराकल्मे एकुन पंचम बाबेन कायदा पांच॥ क
थिला सविस्तरानें वाचानेसाच सर्व परिसाच १

कायदा ६ दिवाणी प्र० स्रग्धरा वृत्त

निश्वाने घेउनी कीं सरटि फिकि र्दजी निःस्वता
ससहोयां अर्जी द्यावीत याला किमपिच सक
ला खर्च नाहींच वांयां॥ छापाचा गल्य नाहीं नक
लहिं करण्या कागदाचा पुरावा देण्या घेण्येक
बाबें हय रूषि कलमें कायदा युक्त सावा॥ २॥

कायदा ७ दिवाणी प्रकर्ण इंद्रवज्रा वृ०

पंचा वरी संमत जो असेल कज्यात याचा परि-
तो चुकेल॥ कल्मन्त्र येंसर्व निरोपिला हे, एल्यान-

बाबी खलुसार आहे १ झाल्यावरीपंचतपास-
णीती सम्यक्करवीच यथास्कनीती॥ दोघेन-
से हाजरपंचमत्त चत्वार कल्मद्वयबाबयुक्त॥
२ छापीलपत्रावरिजोठराव लीहून कज्याशा-
य दोन नाव॥ चालेल त्यांहीं वरकीं अफील त्रि-
बाब कल्मत्रय सान कूल ३

प्रस्तावना आर्या गीती वृत्त-

दशकल्मानें परिमित बाबत्रय युक्त कायदा सात॥
निर्भय वदेल ह्मणता जे साधणि जो हि कायदा सात १

कायदा ८ श्लोक-बारसाप्र० इंद्रवज्रावृ०

मामूल चाली परिवर्तणारा मेल्यानरावारस इच्छि-
णारा॥ जो मृत्युपत्रावरि चालणारा जड्डजाज्ञया
मुख्य भवे द्विचारा॥१॥ त्याचा प्रकार कथिल्लास्व

लुआदिबाबीं सर्ती फिकीटमिळण्यास्तवतीब्रघा
वी॥ अर्जीह्मणोनिदिशकल्मभिलेसमस्ता जा-
हीरमीचकरण्यासहिअस्तिरस्ता॥१॥ जोवार-
साहेनहितोमतीनें वेडातसें मूलअसेवयानें॥
त्याचीजरी वृत्ति असेल त्याला संरक्षणार्थीपर-
नेमण्याला॥२॥ अकत्यारआहे खलु कोडताला
जाहीरनामा दिशिलावण्याला॥ कल्मत्रयानेंक
थिलें हि बाबी अकत्यार द्यावेंचहमीहिशोबी ४॥

प्रस्तावनाआर्यागीतिवृत्त-

अन्नाकलमें बाबहु हें कथिलाच कायदाआठ॥
पटनाबऱ्याप्रकारें समजेलत्वकीं वदावयावाट १

कायदा ९ श्लोकनोंदणीप्र-

धणीपणापत्रहिदमराचा आहेशिरस्तास्वननों

दण्याचा॥ सामान्यतादसरिंमृत्युपत्र नानापरीचे
खडुअन्यसूत्र॥१॥ अंकट्टयांतलिहिल्यापरिहू
नीफा नोंदीविणार लिखऊनिच्चसर्व छापी॥ धा-
वेंह्मणून कथिलाहितसर्वलोका होण्यासपंच कल
में शशिबाबदेखा॥२॥ दोघांसजोए कलिहूनदये
आ दीकुणाचेंजरिनोंदिलाहे॥ चालेलत्याचेच्च ध
णीपणाचे पाण्ह्यासअकत्यार असे जनाचे॥३
कल्मतृतीययुगबाबआहेतयाला सामान्यदसरि
तसे मतिनोंदल्याला॥ होईलतोच असलापरि
र्वलेला बाबनये कक्लमें अनिनासलेला॥ ४ ॥

प्रस्तावनाआर्यागीतिवृत्ति-

श्रीबाबे नवकलमें कथिलानवकायदासविस्तारें॥
पठकातरण्यास्तवकीं शोभे नवकायदासविस्तारें॥

कायदा१० श्लोक शिखरिणी वृ॰ हद्दप्र॰

जमीनाचा कज्या हरणविषयीं मुख्यांपभुनें क
मेटीनेमावी शपथ करुनी काम करणें॥ तयाम
ध्यें शंभूनयनमितसाहेबबसती सविस्तारेंबावीं
प्रथम कथिलें कल्मगणती॥१॥ शिरस्ताकामा
चा कथनकरणें हद्दविषयीं निवाडाहील्याहका
थसमजविणें ग्रामजनहीं हजीरा सायाला मु
दतविषयीं नोटिसतसे ह्यांबावींकल्मे नवपरि
मितें बोधनअसें॥२॥जमीनीची हद्दी करुनिम
गहो खूणाकरणें निवाडाझाल्याहीं तदुपरिनसे
तीनमहिने॥ अपीलाची आहे मुदतजडजा॰
नींचफडशा करावेत्री बाबी चतुरकलमें सांग॰
तिअशा॥३॥

प्रस्तावनाआर्यागीतीवृत्त

षोडशकलमेथिला विस्तारें तोच कायदा दशाम
बाब त्रयेन पठतां होयेतात्काळमोरव्यंस्वेदशाम १

कायदा ११ श्लोक· शार्दूलविक्री· फोज·प्र·
बाबी त्यापहिल्या असें निकथिलें कीं फोजदा·
रीतरी इंग्लीशांवरिचालणारनकदा चालेल·
अन्यावरी॥ यादेशीं असणार लोकपरदेशीं·
जाउनी जोगुन्हा केल्यालाहितयावरीहिं हुकु
मा हेचारकलमेगुन्हा॥१॥ येयेजोजरियादिशीं
चदुसऱ्या राज्यींकरूनीगुन्हा षण्मासावरिकैं
सलासालाहिणें देण्यासआहेमना॥ कलमेंतीन
निरोपिलें हि दुसऱ्या बाबींतृतीयांतसे इंग्लीशा
वरियापरीनकथिलें एक्याच कलमेंअसे॥२॥

प्रस्तावनाआर्यागीतीवृत्त.

चौबाचें कल्माष्टे विस्तारेंपरिनिवेंदिलाअकरा॥
हांकायदा यदाजो पठतांपावालसौख्यबोधकरा१

कायदा१२श्लोक फोजदारीप्रकर. वसंतति०

पोलीसकामकरण्यास्तवनेमण्याचे त्याबावदी.
तजडजादिअशिष्टनाचे॥ अकत्यारकालेकट-
रासकाय कल्माष्टकेंप्रथमबाबनिरोपिलाहे॥१॥
माजास्त्रिटेसरवकसेंघडतेंजनाशीं त्यासारि-
खीच वहिवाट करावयाशि॥ हातांतलेगणित
पोलिसकारभारी ताकीतरीत कसिचोकसिनेंन
पूरी॥२॥ अकत्यारताकरुनिफेसलदंडण्याला
मासद्वयोपरि नकैदकरावयाला॥ मोठेगुन्हेजरि
असेशशानाकडेजे बावद्वयींकलमपंचदशोंरिवाजे३

जास्तीगुन्हेजुलुमभांडणतानहोये कोणीअयो
ग्यअसणारतयासघेणें॥जामीनदेववतनोनरि
हद्दिपार बावन्नईकलमसमअसाविचार॥४॥पो
लीसकामकरणारसमस्तह्मावें कैदीजनासधर-
ण्याअनुकूळद्यावे॥त्याणें इनामइतका कथिलावि-
चार कलमेंनवग्रहमितेंनजुबावचार॥५॥पोली
सकामप्रगण्यातिलचालवाया तीरीतअष्टकल
मे कथिलीकराया॥शिक्षाधिकारकितिमन्मथ-
बाणबावी माजिस्त्रटासचरपोटकराहिशेवीं६
ग्रामांतरींसकलपोलिसकामकेसें चालावयास
कथिलेंऋतुकल्मतेसें॥ बावीन्वषष्ठमगण्यांति
लपोलिसाचे हातातळीसकळवागणुकीच त-
याचे॥७॥

प्रस्तावना आर्यागीतीवृत्त.

त्रेपन्नकलमएकुन साबाबेयुक्तकायदाबारा॥
माजस्त्रिटघटनाहे होयेसंपूर्णवाचिताबारा॥१॥

कायदा१३श्लोक फौजदारीप्र०वसंततिल०

मुख्यस्थळीजडजसंचथबोधव्हावादुष्कर्मलांचवि
षयींचविचारदेवा जिल्ह्यांतलेजडजयापरिसा
रआहे॥एकादशेंकलमआदिंचवर्णिलाहे॥१॥बा
वह्यांतेकुधिनालकाम निरोपिलात्यासचवेद
कल्प॥अशिष्टनाचेचतसाविचार शीक्षाकरा
याकितिचाधिकार॥२॥सर्कीटजिल्ह्यांतकसेंफि
रावें माजिस्त्रटाबाबदिकामपहावें मुकत्यारदं
डादिकसोडण्याला त्रीबाबकल्मार्थअसेतयाला
॥३॥आहेकसास्पिशलकोडतकामसार॥त्याबा

बदींतकथिलाखलुबाबचार॥ दंगातसेंफितुरबं
डअशागुन्ह्याचें शीक्षाठरावइनसाफुनिकल्मती
चें॥४॥ सदरफोजदारीकामकेसेंकरावें शशान·
जडजकामेंचोकशीनेंचप्हावें॥ हुकुमहकमसर्वा
पोलिसांचाविचार ननुजलनिधिकल्में पंचबा·
बीचसार॥५॥ कैदीजनाबाबदिसाक्षघ्यावी शी
क्षागुन्हाशाबितताकरावी॥ करूनयेकींजबरीफ
स्याही कल्माष्टकेंषष्ठकबाबपाहीं॥६॥ कैदीज
नारक्षणाबंदिखाना जिल्ह्यांतलेसर्वविचारनाना
त्यात्याकसींवागुणकीघडावी यापंचकल्मेंखलु
सप्तबाबी॥७॥

प्रस्तावनाआर्या.

सेताद्विसकलसानें सप्तमबाबेंनिरोपिमातेरा॥

जोनरपदेलशश्वत् होइलत्याचें विमोरर्थ्यमातेरा १

काथदा १४ श्लोक. फोजदा० प्रकर्ण.

गुन्ह्यांतलेंसकलकाम अहेतकाय संपूर्णपोटर
कमेकथिला उपाय ॥ ज्याचास्वधर्मजारिसोडुनि
जोअसेल शीक्षाहिकल्मशशिवानतयाघडेल॥
१॥ शीक्षातसेचपरिपूर्णकस्याकराव्या ज्यापो
जदारिच अदालतिनें ह्मणाव्या ॥ आजन्मकेद
मरणादिकजोविचार बाबह्यांचनवकल्मसमु
द्रपार ॥ २॥ दंगाफिनूरकरणारतयासशीक्षा संव
सरेंदशमकेदघडेविपक्षा॥ इच्छीकरीचसरका
र स्फदोस्तलोका बाबत्रयींनिगमकल्म अहेत
देखा॥ ३॥ खोटीसाक्षीवदेजो खलुदशवरिसें
केदहोयेतयातें खोटेपत्रेतसेकी स्मरशरफट-

के दंड धिंडादिकातें ॥ शिक्का मारिलमापें वजनहि
रुपये चालवीजोहितार्थी चोबावीसर्वआहे न
जुदशकलमें विस्तरें एतदर्थी ४ ज्याकर्मेंदुसऱ्या
स दुःखनरजो देयेतसेगर्भिणी गर्भाचेंपतनेंक
रीजबरिनें भोगीपरस्त्रीकुणी ॥ तंटाव्यर्थशिव्या
गुलामबटकी विक्रीअश्यायाजना । शिक्षापंचम
बाबदींतदशकें कल्मेंअणीयोजना ॥ ५ ॥ रात्री
ज्ने बहुचोरसंघमिळुनी चोरीकरीतस्करा मृत्यू
धिंडसमुद्रपारफटके एकांतखोलीपरा ॥ घेये-
जोकपटेंचमालनतथा घावीअसीवासना ॥ कल्में
स सप्तमषष्ठबाबकथिला आहेतज्याशासना ६

प्रस्तावना आर्या

बेतालिसवरकल्में षष्ठकबावेनफौजदारीतो ॥

कथिला विशेष बुध्या वाचा चौदा कळेल त्यारीती १

कायदा १५ वा. श्लो० फौजदा० शिखरिणी.

जमीदाराला गीं सनद मिळणें पोलिसपणें गुन्हे गारा द्यावी कमिकितिस जातीन महिनें ॥ तपासू नी नवझावर ह्मणहुनी बाबपहिला सविस्तारें ते रा कलमानिचयें सर्व कथिला ॥ १ ॥ स्वकाम काजां न गुन्हा करील शिक्षा नयामुख्य विभूकरील ॥ घेईल हिस्का उनिमुख्यपत्र बाबदूयीसातगकलम सूत्र ॥ २ ॥

प्रस्तावना आर्या.

विंशति कलमें बाबद्वयभावें हानि रोपिलापंधरा ॥ नोध प्रकाम हाण्या पाळाव्यास्तव तीव्रमानसांधि धरा ॥ १ ॥

कायदा १६ श्लोक मुलकी प्रकर्ण.

कलेकटर असिष्टन त्यालोकानें म्हणोंन याअमल॥
कैसा अष्टम कल्मे पहिल्या बाबी निरोपिला अम-
ल॥१॥ शिक्षा दूर कराया कामा तुनि कोंस लास
लीहून॥ दरमाती सरुपाया वरवेतन त्याहुनी अ
सेल हनन॥२॥ अनुचित कर्माची जर होइल फि
र्याद त्याजला दंड॥ मुकत्यार द्वय बाबी कलेक
टरा ष्टकल्मास पिंड॥३॥ विस्तारें कथिली कीं बा
बत्रयिंचा लवृत्ति वंताची॥ अकरा कलमें अन्या
न मिळे वृत्ती कदापि होत्याची॥४॥

प्रस्तावना आर्या.

सत्ताविस कल्मानें त्रीबाबे हा निरोपिला सोका॥
कानुन पटणें कुशान रहोइल बुध्या बहूत मासोका

कायदा १७ मुलकी प्रकरण -

धाराजमीनीसकसाबसेल घ्यावाकुळापासुनि
हीवसूल लिहावेंनसेंमाफकसाहिशेबी निरोपि
लाकलमदशेकबाबी ॥१॥आज्ञाविनापीकघरा
सकूळ नेऊंनयेकींबहुधानिराळ ॥जामीनघ्या
वेजरिजोनदेये कलमेकबाबहूयसारआहे॥१॥
धारादेयेनत्यालासमनचडतिचें लावणेस्वार-
थांव बंदीखान्यांनतेसे कइदहिकरणें माल-
जप्तीलिलांव ॥ज्याद्यारीतीकराया सकलक-
टरसा हेंबमुकत्यारआहे त्रीबाबीतीनकलमें
सकलहि कथिला हांचनासर्यपाहे ॥३॥धारा
देणारत्याला खलुकुळकरणी पावती लीहुनं
ही द्यावीजास्तीवसूलें करिलनरितया केदस

शाब्दपाहीं दायावेंनोंदणीनो जरिरइतजना दंड ससिंड दूर हायेचलारबाबी द्व्यकलमअसे बो धलासर्वसार॥४॥ कमावीसदारांनसेंमुरव्य· लोका वसूलाविशीकोणताकूलपेका॥नदेयेत· थालाकसेंकायसत्ता त्रयेंपंचबाबीअसेसर्वरस्ता ५॥इजान्याविशिंकोणतींचालकामें सहाबाब· आहेतयानवकल्में॥कमावीसदाराकसाजाब· धावा वसूलीनयेलीहुनीपाठवावा॥६॥जमी· दारलोकांधिकारास्तिकाय वसूलाशिधारावि न्याराशिवाय कदाघेउनेंकोंअशालामस्त· द्वकल्मेंनिरोपेअहो बाबसात भाउथाचीभोग्य· ताचीजमिनधणिपणा बाबदीसर्वतेथें॥ शेता· केआणिरस्ते नळतळींयहिरी हद्दबाबींचकेसे क·

ज्याहोऊनिझाली हिकलकटरसाहेबफिर्यादराहे फडशात्याचीकरावी पशफपदकलमें अष्टबावाश याहे॥८॥एकअंकांतीललिहिल्या परिजमिनिची पेशजीच्याप्रभूनें माफीचालेलतेसें विकतजरिकु पी घाणघेण्यानजाणे॥साठीवर्षावरांकीं वहिवट करितां कोडताच्यांतदावा धाराझाल्यासचाले स्म रशरकलमें बोधिलाबावनद्या॥९॥माफीजमीनवि षयींचविचारपाहवा कज्यापडेलजरिकींतरिचूक वावा॥यालागुनीचकथिलापरिअर्थसारास वि स्तरेंदशागबाबरकलम वारा॥१०॥

प्रस्तावना. आर्या.

बावन्नकलमपरियुत दशवाबेंहानिरोपिलासतरा
पठकानोकाहेंकीं दुर्बुध्यघ्यालवरास्मरावितरा॥१।

कायदा १८ वा. शाप प्रकर्ण

शापाचीरीतकेंशी जरिकपटपणें कोणाविकीकरील
देतोघेतोतयाला स्मरशारवर्षे केदशीक्षाघडेल॥
जिल्होजिल्होंहिंजेथें मुनासिफअसती त्यास्थळी
शापठेव एक्याबाबीचेंआहे नतुनवकलमें बो-
धिलासर्वभाव॥१॥ ह्यांकींकिमत्तालिहिल्या परि-
सकलरवतें छापलेकागदांही त्याहावेंसोव्हारु
पाया वर असनसतो मान्यहोणारनाहीं॥छापा
वेंदंडदेऊ नविसपट तया शापकिम्मत्ताचे तें-
ही बाव ह्यांहो नतुपरिकाथिला भावजोकल्म-
पंच॥२॥ कोण्याकामासकेंसें किंतिकिमतिचे-
शापल्याचेअशाला फिर्यादीच्यासमंधीं नक-
लहिंसनदा मुरव्यअकत्यारत्याला॥अर्जीदावा-

अफिलीं सराटफिकिरहीं धारश्याचीतसेंच वि-
स्तारेंलीनबाबा ऋषिमितकळमें बोधिलाभाव-
हान्व॥ ३॥

प्रस्तावनाआर्या.

एकोगिसकल्मत्री बावेंविस्पष्ट बोधिलाअटरा॥
टापभकर्णमोठा श्रेष्ठाध्यष्ट प्रविष्टथांतडरा॥ १॥

कायदा१९लो० स्रग्धरा.

धारा घेण्यासहोईलकलकररसा हेवमुख्यस्थ-
ळींचे शीक्षातिंपट्टदंडादिकथस्कलकरी देणगी-
घेलत्याचे॥ जमीलीलांवज्याची मिळकतसनरा
कायद्याचार्थकामें तैसेंकण्यांसआहे खलुपरि-
अधिका रैकवाध्यष्टकल्में॥ १॥ दस्तूरीवांच-
थाला पिटावर्णोविषयीं मांडयाचेदुकानें जा-

गांवांकीसघेण्या स्तकअधिककमी रीतकेलीन-
मानें आज्ञे गांचूनजो को करिलतारितया दंडहोये
खराब मुख्याहेपूलबंधी पिटिशासनतळे अ
ष्टकल्मेहिबाब ॥२॥ शाराबाहीरदापू तस दन
असती त्यासपट्टीबसेल अर्जाद्यावीतसेजो पि
टिशासनकडे फारदेयेवसूल पट्टीदेवालयाला
आणिमसिदजिथे धर्मशालासमंधी त्रीबावीस
सकल्मे खलु रसकथिला विस्तरेंसर्वबंधी ॥३
गाड्यासहीस्वारतुरंगमास पट्टीकशीहोइलती
नमास झाल्यावरीमोज्ञुनीतोप्रकार ईशास्य
कल्मेंखलुबावचार ॥४॥ पट्टीधाराथवास्थावर
जमिनघरा त्यागघेण्याविशींकीं द्यावीनोटी-
ससर्वा कलकटरतसे मंबईशारलोकीं॥

कलमेकेंपंचवाबी पिरिशसनतसे पोलिसीहा-
पिसांत फीघेण्याबाबदींत हूयकलमन्कतूबाब-
बोधप्रशस्त ॥५॥

प्रस्तावनाआर्या.

एकुंतिसकलमानें षडबाबेयुतमुंबइस्थानीं धा
रारीत्यस्तिपहा एकोणिसकायदासमस्तानीं १

कयदा २० श्लोक.

दारूअफूसतपकीरतयासमंधी त्याचीजकात
ठरल्यास्तत्यासमंधी जेचालतीसकळसंप्रति
कोसलानें तेकायदेप्रथमबाबिचकल्पतीने १
जकातीचापेका नस्कलकरणें कोणनदिये तया
माला जसी करुनिविकणें सत्यस्कनये जकाद्
रावर्नेकिंमाण जडजाहोनिहुकुमें सविस्तारेंबाब

ह्यिंचकथिलेंससकलमें ॥२॥जकातीऱ्यातात्या
तिलजारिनरें कोणअमली तथाशीक्षाहोये अनु
चितकरीबाबत्रिवली सविस्तारेंएक्याकलमच
वध्या बाबिकलसें दिशेझाझावरते विषयवढ
णें पोटरकमें ॥३॥ दारूजाहाजनक्वा वरिखू
नहोतेनेंोदावयासगुजरातिल बंदरातें तेसेंचको
कणि सपंचमबाबअष्ट कल्मेंनिरोपणअसे ब
हुधावरिष्ट ॥४॥ कोंकणांतिलसमालबंदरीं
आणल्यासच्जकातत्यावरी घ्यावयाषटकबा
बनेटके वर्णिलासकलषष्ठकल्मके ॥५॥ पाऱ्छा
मोदीरवाना तेसेसर्कारतोफरवान्याचे त्याला
जकातकलमें ननुसप्तमबाबदीं नघेण्याचे ६
घ्यावेंजकातह्मणहूनीच्चपायवाट कल्मेकसर्व

कथिलेंखलुबाबआठ जमीकलेकटरमालक
सेंकरावें कलमेंकबाबनवकारकुनेंहरावें ॥७

प्रस्तावनाआर्या

तेतिसकलमानेंकीं नवबावेयुक्तकायदावीस
कथिलासविस्तरानें नपटकजिंकीलकायदावी
स॥१॥ कायदा२१श्लोक

कलमहेंकथिली जकातअफुची घ्यावीकशी
याविशीं आरंभींदुसऱ्यांतकोणालपवी अन्यप्र
कारेंतसी नाणीआणिककृत्रिमेंमदतजो होईल
दंडादिकें कलमेंपंचनिरोपिलेंखलुतया युग्मा
ब्दकेदामके १ नाव्यातेमुंबईच्या अफुकसिवि
करी आणिअन्यस्थळींकीं नेण्याचेदस्तुरी
चे ननुयुगकलमें तीनवाबीविलोकीं चौबा-

बीसमकलमें वणिजजनअफू द्रव्यकेसाठविकावी ऐ
सी नोहेतयाची हुकुमनहिगणे भावनुक्सानव्हा
वी॥२॥ तंबाकूआणिगांजा तबाकिरहितसे अन्य-
राज्यातिलेते टापूमध्येंअणाया नयकलमजना
अस्तिअकत्यारत्यातें॥ बाबीपंचाशयाहे रविमि
तकलमें षड्ढबाबीविचारी ठेवायमुंबईच्या आणि
कसाविकणे त्यांत टापूंतरवारी॥३॥गांजाभांगी-
तमाखू लपकिलपरदे शीहिटापूतुनींकीं अन्य-
स्थानींचनेया अणिककसिजका त्येऽयपर्तेकशी
कीं॥बाबीसप्तद्विकल्में दशकउपरिजे वस्तक्य-
पस्यकेवीं घेयेआणींविकीजो खबरदिलिइना-
मास्ति दंडाष्टयावी॥४॥ मुंबइताब्यांतिलज्या
जिल्ह्यांतमकेपदार्थ विषयुक्त॥विकरीकण्यी

कथिली नव्याबाबींहिकलमकीरीत॥५॥मुं
बइटापूमध्ये दारूआणावयासपेयाची॥तीची
जकातघेण्या दशबाबीकलमहोत्याची॥६॥स
मककलमेअकरा बाबीजिल्ह्यांतअर्ककाढाया॥
त्याचीजकातकैसी घ्यावी दारूससर्वदाव्याया॥
७॥जिल्ह्यांताणिकदारू विकण्याचीरीतबोधि-
लीस्पष्ट॥तीच्नेजकातघेया द्वादशबाबींचकलमअष्ट
होत्याची।८॥अकराबाराबाबी लिहिल्याहुकुमान
मानणाराला॥शीक्षाखबरीनामच तेराबाबी-
चकलमरूपित्याला॥९॥

प्रस्तावना.आर्या.

त्रेहात्तरकलमानें तेराबाबेकवीसकानून॥क-
थिलीनानारीत प्रकरणानाहींविशेषकानून॥१॥

कायदा २२ श्लोक.

कोर्टमार्शली कोणबेसती हुकुमत्यातया पूर्णचा
लती॥ राज्यलश्करीचालवावया प्रथमबाबिसा
कल्महोतया॥१॥ कर्जाचाइनसाफचारशतका
पर्यंतकर्ण्याविशीं आहेमुख्यच कोर्टमार्शलगु
न्हे गारासशीक्षाकशी॥ यावीमृत्युससुद्रपा
रकरण्या झालीतयाचोकशी ना ह्यन्यस्थळिंक्का
वयाष्टकलमें रीतीह्विबाबीअशी॥२॥ कल्मेएंच
निरोपणअसा बाबत्रयींलश्करी मर्त्याचारव·
लुशस्त्रधान्यनरजो घेयेत्तयालातरी॥ होयेके
दच चारवर्षअणखी ज्याज्यागुन्ह्यांचोकशी हो
ईलाणिअदालतीतंपरकी यालातसेत्याविशीं॥
॥३॥ हद्दीछावणिचेकसेठरविणें बाजारठेवाच

या त्या कामास बजारमास्तर तसे होईल त्यानें
तया॥ बंदोबस्त करी गुन्ह्यांविषइं जो फिर्यादध
व्या दिनीं ऐकावी असत्यान सूर्यकलमें चौबाव
विस्तारुनी ४ छायणि येथें केसें चालति हुकुमा
अदालतीचे जे॥ पोलीसाचे तैसे पंचम बावीं हि
कम्म केतेजे॥ ५॥ शिपायाविना जो लश्करी को
णास त्य जरी कूचवेळीं गुन्हा किं निमित्य॥ करी
त्यास शीक्षा कशी प्राप्त होये हिकल्मीं निरोपीस
हा बाबी पाहे॥ ६॥ बाबीस प्रविचार पंच कलमें
राज्याधिकारी तरी कूचाचे समयीं लपीमदत ना
केली करावा जरी॥ कूचाचें नुकसान ज्यास घड
ली सर्कार त्याला कसी देई लाणि कते भरून इ
ष्टि ते नुक्सान ज्याची जशी॥ ७॥ राज्याधिकारीनु

लश्कराची भागाचयालाभदतीतयाची॥ कैसीह्म
णोनीकथिलाविचार बाव्यष्टकीकल्पचतुर्थसार ८
॥८॥ लश्करिछावणियेथेंदारूकैसीविकावया-
रीत॥कथिलीनव्याबावी अष्टमकल्पेंसविस्तरें
त्यांत॥९॥

प्रस्तावनाआर्या-

पंचावन्नककल्पें बावीसावानिरोपिलानवमें॥
बावें शोभेलपठक भासेकांचनविभापरीनवमें १

कायदा२३ श्लोक

ठेऊंने खलुचाकरीसअपल्या ज्यासावकारात
से देणेंचाकरिजोकरीकरुंनये संबोधिलाहोअ
से॥हातारचालिंचवर्ततोचअधिका ऱ्यानेंमहा
भावहा विस्तारेंहृयकल्पकेंनपाहिल्या बावी-

विचारें पहा ॥ १ ॥ अमरीक नानें वयुरोपियान घ्या
वी कसीती बहु धा जमीन ॥ या बाबदीं बाब युगीं
विचार निरोपिला कीं हृयकल्मसार ॥ २ ॥ पेहेरा
वाच ग्रासव देण्याच्या बाबदीं त्रयी बाबी ॥ वि-
स्तारें हृयकल्में कथिली आहे नितांत हेच खुबी ॥ ३

प्रस्तावना. आर्या.

षट् कल्में त्री बाबे कथिला विस्तार तो विसावा कीं
पढणाऱ्याला होइल दर्बारीं सन्मतें विसावा कीं ॥ १ ॥

कायदा २४ श्लो॰ स्त्रग्धरा.

आज्ञा द्यावीच जो कां ऽणिग वर नर जो बूक छापाव
याचीं यंत्रें सर्व तयाचे मिळउनि करणें बंध होण्या
सत्याचे ॥ आज्ञा नाहींच घेतां जरि न जरि नक्करितां
त्याना विचारें होये षण्मास कैदा दशशत रुपये

दंडकल्मेंनचारें॥१॥

काय दा २५ आर्या. गीति-

बंदोबस्ताविषयीं राज्याचे आणि कथोरबंधांत॥
असल्यारक्षणाकेसें षट्कल्मेंभावबाबपहिल्यांत
॥१॥ कल्मत्रयेंद्विबावी घेण्याउसन्नसारतोक-
थिला॥ जागिर्दाराचेजे वेतनजमिनीनिबंधकर
णयाला॥२॥ ॥

काय दा २६ श्लोक. शार्दूलविक्री.

काजीलारखलुनेमण्यासचतसे सस्पिंडकूष्मांड-
कें कामांतूनींचत्यास दूर करणें चालेलदुर्ज्ञेयकें॥
बाबीस्यापहिल्याच्चारकलमें तात्पर्यबाबद्द-
ईशर्यातामलपूर्णचारकलमें घ्यावीकशीफी
सही॥१॥ इतिसन१८२७चेकायदे२६त्या-

चीअनुक्रमणिका व्याख्यानविनायककृत सं

पूर्ण॥ ॥ ॥ ॥ ॥

कायदा २७ श्लोक-शार्दूलवि०

खेडाचेंकिमिनालमुख्यजडजी त्याच्याहुकूमा

न्वयें चालावेंहिभडोचवासजडजा शिष्टानका

मे नये॥ जिल्हाकोडतबंधतेकरुनियां खेडास

मुख्यत्वता केलीयापरिबोधअष्टकलमें सत्ता·

विसावान्यथा॥ २७॥

कायदा२८आर्या·गीती·

चालायाचीतारिख केलीप्रकरादिकायदालो·

कीं॥अठ्ठावीसावाहूय कलमेंइतकाच बोधि·

लाहेकीं॥२८॥

कायदा २९श्लो०शिखरिणी·

महाराष्ट्रीदोभाषागनगरपुणें एथिलमहांमनुष्या
नींजागीं रखुकू इनसा फाधिपपहा॥ एजंटेकों
तीसीं अणि हुकुमना मान्यपदजे वरीमासाचा
लेमुनिककलमें आशयजे॥१॥

कायदा ३० आर्या.

उपरीहृयभागस्थ किमिनलभाजिस्त्रटादिजेका
में॥रीत्याकरुनीशीक्षा करणेंतीसातभावनव-
कलमें ॥१॥

कायदा ३१ आर्या.

महाराष्ट्रीखांदेशीं मुनसिफयाला अमीनहें नां
व॥ रीतीननुवकिलाच्या कल्मइंयकतिसात-
हाभाव॥१॥

कायदा ३२ आर्या.

गाड्यावरघोड्यावर पट्टीचादरवसावयास्तवते॥
बत्तीसाचा कथिला कल्मेकेंचांकजोहियानुमते॥१॥

कायदा ३३ आर्या.

मुंबइटापूयेथें जिल्ह्यांतिलआणिजेतमारखूची॥दा
रूचिजकातीचा दरबत्तीसांतकल्मदोत्याची॥१॥

कायदा ३४ आर्या

स्वकुळापासूनिपैसा वाटविलाघ्यावयासअधि
कार॥सत्ताविश्याचेंतिस कथिलाकल्मेकरूंस्यवि
स्तार॥१॥ ॥इतिपुरवणीकायदेसमाप्त॥॥

सन्न १८२८ इसवीचा कायदा प्रारंभ.

कायदा १ श्लोक

भडोचजिल्ह्यांतदिवाणिकामें सांवस्तरेंबोधनसू
र्यकल्में॥जडजादिकामीनकसेंकरावें त्यात्याअ

फीलीं कासिकुन क्वावें ॥ १४ ॥

कायदा २ श्लोक

जिल्हे: परी त्यांत हि फौजदारी अदालती च्याज रित्या विचारी ॥ तो पंच कल्मे दुसरा नितांत संबोधिला हे खलु पश्यत्यांत ॥ २ ॥

कायदा ३ आर्या.

कल्मद्वयेन तिसरा अष्ठावा तो करूनि कंपेशा ॥ त्या पाशय की कथिला साधे कागद न जोडा निःशेष ३

कायदा ४ आर्या.

तिसरा शय जो कथिला त्या परि चालेल ह्यापरी तीती ह्मणउनि कथिला चोथा कल्मा विशून्ये पुण्ये न्यदे शांती ॥ ४ ॥

कायदा ५ आर्या.

महाराष्ट्रांतिलज्यागिर दारवमातब्बरांचि फिर्याद॥
घ्यावीएज्जेंट ह्मणहुनी चोकल्मेंपांचव्यांतहाबो·
धा। ५॥

कांयदा ६ वा श्लो॰ स्त्रग्धरा·

अङ्गसनाविशींचा प्रतिनुसतरा कायदाक-
ल्मत्याचें बत्तीसाव्यांतलिहिल्या परिकलकट
रे घेयफिर्यादकेंचे॥ त्याबाबीथाप व्हावा ह्मणहु
निघटना ज्यासकिम्मतजेसे दाव्याचेज्यादिवा
णी बतऋतुकथिला एककल्मेनएंसें॥६॥

कायदा ७ श्लोक· वसंतति॰

अपीलकोर्टवअमीनजनाधिकार नेमांवयांस
गुजरातिलदेशिसार रीतीकशीआणिअपीलक
रावयातें चोवीसकल्मकथिलें नव्रुसप्तकीतें ७

कायदा ८ आर्या.

बेचिसकल्मेकथिला प्रांतीगुजरातफोजदारीचे
कामाविषयींसर्किट हुकुमविचाराशयाष्टकीत्या
चे॥८॥ कायदा९श्लो॰शिखरिणी

भडोच्याच्याजिल्ह्यांतननुजितकेजोकिहुकुमें प्र
सिद्धेंहोतेचा लतिलहिपहिले शून्यकलमें॥दि
वाणीकामाचे प्रकरणनवी कारणपरे तयाबं·
धी केली विषयपरयाहूनिनबरे॥९॥

कायदा१० आर्या.

उपरीजिल्ह्यांतिलजे हुकुमेंजे कांहि फोजदारीत
होतेनिबंधझाले कथिली दाह्यांतत्तेहितीरीत १०

कायदा११ श्लोकस्रग्धरा

मुख्यस्थानापरत्वें परिपदितुअसि शांडजडजा

दिकाला आहे अकल्यार जेसा तदुपरि करण्या-
वादवायालयाला ॥ सर्कीटा कोरटाच्या क्रमिहि
मुकदमे सिद्ध करण्यांनिबंधी खानाचेरक्षणीं-
कीं क्रमिनलजडजें रुद्र कीतत्समंधी ॥ ११ ॥ ॥

कायदा १२ आर्या-

माजिस्त्रेटींस्याला वादविलाद्वादशांतहा विषय ॥
कल्मेंयुग्में कथिला मुख्यस्थानापरत्वचा तिशय १२

कायदा १३ आर्या.

सत्ताविश्वानीचा त्यापरिदस्त रि धणीपणाचांत
कागदपत्र रजिष्टर करण्याविषयींविचारतेरांत १३

कायदा १४ आर्या.

मुंबइयेथेंकेसें घ्यावीदस्तूरित्याविशीतूर्ण ॥ क-
थिला कलम हंहं चौदाव्यांत प्रकर्ण संपूर्ण ॥ १४ ॥

[stamp]

कायदा १५ आर्या.

मुंबइताब्यांतिलज्या जिल्ह्यांतुनिएयजातमारवू-
ची॥ दस्तूरीविशिंकल्मेंयुग्मेंपंथ्रांतरीतहोत्याची॥१५

कायदा १६ आर्या.

कल्मेंपंचनिरोपण ठेवायादेरवरेरवबांधविणें॥ बं
धिस्थतुरंगाचे सोळाव्यांताणिकभत्तुरपणे॥१६॥

कायदा १७ श्लोक

फितूरांतसामीलजो कोण आहे स्वबुध्यानिरोपी
अपायार्थपाहे॥ तयाच्यापराधाविसीज्यासजा-
त्या ह्विकल्मेनसत्रांतभावास्तिरीत्या॥ १७॥ संपूर्ण.

सन १८२९ इसवीचा कायदा. प्रारंभ

कायदा १ श्लोक.

अशिष्टांटमाजिस्त्रिदावादवाया पुणेंहूंमदीचे-

द्धिकल्मेंनपाया ॥महाविस्तरानेंतयाबोधिलाकीं
मृगांकामिती द्युतिमत्या विलोकी ॥१॥

कायदा२आर्या.

द्वादशावावेंकथिला दुसन्यांतप्रतिविचार विस्ता
रे॥ लश्करलोकांचाकीं पाहामहासक्षुद्धविस्तारें २

कायदा३श्लो॰ इंद्रवज्रा

कापूसगठ्यांतखराबतेसे मातीकचोरा मिळऊ
निएसें॥विक्रीकरीत्याससजा घडावी हीरीतआ
हेतिसन्यांतपाहावी॥३॥ ॥संपूर्ण॥

कायदा १८३० इसवीचा

काइदा१आर्या.

अश्वाविश्वासमक रद्द करूनीअमीनलोकांला॥
अकत्यारेंवादवीले पंचमकल्मेंनिरोपिलापहिला॥१

कायदा २ आर्या.

मुख्यस्थानाविरहित जडजअमीनादि फेसले दा
वा॥ सहस्रत्रये करहीं भालअफीलद्दि कल्स हीभावा
२

कायदा ३ श्लो॰ मालिनी

क्रमिनलजड जाला नांवयेथूनि झालें शशान
जडजऐसें आणिसर्कीटजिल्हे॥ प्रतिवरा शीफि
रावें जडज षण्मासतेसे रविपरिमितकल्में बो॰
धतीनीत ऐसे॥३॥

कायदा ४ श्लो॰ वसंततिलका

माजिस्त्रटावरषयेक असिष्टनाला अकल्यारस
लकैदी परिसोडण्याला॥ मुद्रास्तिपक्षभगण्यां
तिलपोलिसाचे वीसाहपंचकलमें खलुभावचोचे
४

कायदा ५ श्लो॰ मालिनी.

रविनियुदरवर्षा सर्वजिल्हेफिरावें नन्नुविषयदि
वाणी फोजदारीनपहावें॥हुकुमहकमचाले फ
त्तमुल्कीचकामें ।विनिरिवलकथिलाजो पांचवा
दोनकल्में॥५॥

काय़दा६आर्या.

रविनियुकामाचेजे फैसलकंपेशदोनसहस्रेक॥
मंजुरअपीलत्याचे चालेसदरेसकल्मसुनिषद्क१

कायदा७आर्या.

कर्नाटकांतमोठे लोकाफिर्यादऐकणाराहे॥पोलि
टएजेंटसमम पंचमकल्मेनिरोपिलापाहे॥१॥

कायदा८आर्या.

सत्ताविश्वाअठरा मुनिकल्मारकमदोनकंपेशा॥
क्षावासरटंकसाठी हुजुररकजीन्यांतनाष्टसारांश८

कायदा९ आर्या.

दस्तूरी घेण्याचा आशयन व्यांत बोर घांदाचे॥ र-
स्त्यावरील कथिला कल्मन्वितयेंसविस्तरें त्याचे॥१॥

कायदा१० आर्या.

खांदेशांतिल कांहीं गांवें तेथेंच कायदा भगट॥ केला
सामिल ह्मणहुनी कल्म हें दशानि बोधिला स्पष्ट॥१

कायदा११ आर्या.

सरकारायांत्तुन जे डांके बंधी हिसाव कराचे॥ केले
बसण्याचे कीं यास्तव अकरा हिं कल्म होत्याचे॥१॥

कायदा१२ श्लोक.

इनामान्यमाफी शव्यश्चासनक्की करावें तयाचें दा
हापट्टबाकी॥ वसूली जमीनी अकराप्रमाणें अ
से द्वादशानें चि कल्म प्रकर्ण॥१॥

कायदा १३ श्लो० शिखरिणी.

सरंजामीजेका इतरसरदा राणिअपळे तयागांवा
हद्दींतचमुकदमे फैसलविलें॥ दिवाणीकामाचे-
सकलविषयें यास्तवमहा सविस्तारें तेरा हरमुख
कलमें बोधनपहा ॥१३॥

कायदा १४ श्लोक

मावळेश्वरस्रूपर्वतावरी घेतलीखलुजमीन स-
त्वरी॥ यास्तवींचचतुर्दशींतहा बोधकास्तियुगक
ल्पकेंपहा ॥१५॥

कायदा १५ श्लोक स्त्रग्धरा

हिंदुस्थानांतजेथें सकलभरतखंडांतजेइंग्रजीरे ॥
सर्कारीबंदरानें परकियसरकाराचि झाझावगैरे॥
जाण्यायेण्याविशींकीं आणिकतरितया दस्तुरी

घ्यावयाची रीती त्यापंधरव्या तंचनन्नु कथिल्या

कल्मश्शून्येहि त्याची ॥ १५ ॥

कायदा १६ श्लोक.

स्वधर्मजाणूनिचआत्मघात करीलत्याळाणिक

साध्यभूत ॥ होयेनयाशासनषोडशीहा कल्म

हृयेंपूर्णनिबोधपाहा ॥ १ ॥

कायदा १७ आर्या.

रेशिमआणिसुपारी जीनसअन्याविशाणिस

रतांत ॥ दस्तूराचीबंधी केलीचोकल्मभावसत्रांत

कायदा १८ श्लो॰ शिखरिणी.

दिवाणीच्याकामां मदतिकरितां होइलपुणें स

जिल्ह्यांत न्यायं टजडजसदा शासकरणें ॥ त

याकामें जिल्हा जडजसहकीं यापरितसे न्नये

कल्मेअद्यातनवुकथिलाबोधनअसे

कायदा १९ आर्या

सदरींजिल्ह्यांतचकीं ज्यायंटच शशानजडजहोई

ल॥माजिस्त्रिटकामातें एकुणीसावात्रिकल्मपाही

ल॥१९॥ कायदा २० आर्या.

मुंबईयेथेंदस्तउर जळमार्गानेंअफूअणायाचें॥

घ्यावीकेशीआशाय कथिलावीसांतकल्मतीत्याचें॥२०

कायदासंपूर्ण.

सन १८३१ इसवीचाकायदाप्रारंभ.

कायदा १ श्लो० शिखरिणी.

बडेलोकांचेकीं कलमएकती कानुसतरा प्रकारा

नेंकर्णे मनुमुकदमें सत्वरबरा॥ एजंटानें ऐसें

प्रथमकथिलाविस्तरतमें जमीनीचाभाडा अमि

षभणकी दोनकलमें॥ १॥

कायदा २ आर्यागीति-

कोंकणिबंदरिंमाला वस्खुषकीपरराजकातहोतीती
माफीमिठावरीकीं कथिलीयुगियुग्मकल्मकेरीति २

कायदा ३ आर्यागीति-

फैसलाच्यानकला त्याह्याच्याशापवरीअमीनाच्या
साध्यावरिनोंएसें तिसराकथिलाब्धकल्मकेत्याचा ३

कायदा ४ श्लो० स्रग्धरा.

सर्वांशिष्टांटकाले कटरहुकुमते त्यांहिजिल्ह्यांतजे-
व्हां माजस्त्रीठेवपर्या टननज्ञुकरिता तेचहोतील
तेव्हां॥पेकासर्कारखाण्या तजविजकरण्या रेब
ले दुर्विभार साबीतीदीडचर्षें कइदाहिंकरणें कल्म
दोवेदभाव॥ ४॥

कायदा ५ श्लो० वसंततिलका.

केदीसजाहिठरल्यावरिजोपकून जाईलपूर्विठ
रल्या करिजोप्रयत्न॥ शीक्षातयासअणिजोशि-
कवीलत्यातें कल्मत्रयेनकथिलाशयपांचव्यांत १

कायदा ६ श्लो० इंद्रवज्रा

खंबातदर्यातपिरीमटापू वरीदिव्याचासकलार्थ
तापू॥ निष्पन्नमालावरिजीजकात खर्चीत्रियादा
कलमेंकतूत॥ ६॥

कायदा ७ श्लो० स्त्रग्धरा.

मुख्यस्थानापरलें निजनिजपदवी त्यापरीजेठ
रावे केलेत्यात्यावरीकीं अखिलसकसद्रा दाळती
तेंकरावें॥जिल्हाशिष्टांटता व्यांतिळनन्नुजडज्ञी
रहसहस्त्रहूयान्य भालत्रीण्यर्थमत्तें हरमुखकल

में बोधलासमान्य॥७॥

कायदा ८ श्लो. स्रग्धरा

जिल्हामाजिस्त्रिटाची शशनजडजजो दप्तरेंआण

वाया आहेमुत्तस्यारकामी ऋतुमितमहिना केंद-

एकांत होया॥ जिल्हेमाजिस्त्रिटाला खलुशाशि-

महिना हेअसिंष्टांटतेसे ल्याहवेंमंजूरहोण्या-

परिनव कलमें अष्टकीभावऐसे॥ ८॥ ॥

कायदा ९ श्लो. शिखरिणी

जमीदाराचीजीठरविलिसजा तीव्रअमलीं-

अणावीतीरद्दी कमिहिकरण्यारीतकथिली॥ अ

शिष्टांटालाकीं जरिननुइनसा फासअसतां स्व-

तादर्यासीती तरिअणावण्या णाविकरिता॥ ९॥

कायदा १० आर्या.

आफिदे पाठीशा वगराणीयासज्याजमीनीची॥

होईलयद्यपिनसतां फैसल्यानैंककलमदशमाची॥१०

कायदा ११ आर्या.

दस्तूरी घेण्याची नाक्यावरिसर्व बोर घांटाच्या॥क

लमहंद्दें एका दशिरीतीत्यानिरोपिल्यात्याच्या॥११

कायदा १२ आर्या.

शहराहमदबादी चेकोटाचेमरामताकारा॥कर

ण्यादुरुस्तमाला वरिदस्तूरीत्रिकल्मकेंबारा॥१२

कायदा १३ आर्या.

खुषकीजलमार्गाचे नाक्यानाक्यावरीअमलदार॥

ठरउनिजकातपंचम कल्मेंत्रिदशींतहाचसविचार॥१

कायदा १४ आर्या.

कालेकटराच्याज्या हापीशींछापकागदावरते॥वि-

कणाराची स्वरुजू व्हावीचोदाविकल्पत्यापरते॥१॥

कायदा १५ आर्या.

अपल्याकामींकाहीं खोटीरुजुआणखीदगाबाजी

केलापादिळत्याला होयसजाभावपंचदशिलीजी १

कायदा १६ श्लो० शिखरि०

वडेलोकांच्याज्या मनुस्कबिहिता प्रांतकरना.

ठकीजेत्याअकत्या ररवलुबहुधा वाडउनियां॥

हिकल्पेंसो व्हावा उपरिजनते जाबद्जरी नगो

रमेंटेजंटा जवाळिनिरवल न्यायस्कदरी॥१॥

कायदा १७ आर्या.

दावाकितेकरूपयाचाअसलाकोर्टमार्शलीहोय॥कोर्टी

तकल्पएक्या कथिलासत्राविशेषकन्याय॥१॥

कायदा १८ श्लो० शार्दूलवि०

दावागण्यविचारनीतिकरण्या नेटीकजडजादि
का राहेशंभरमुद्रिकापरिअपी ह्याचीहिफड·
चाधिका॥ नाहींप्रेनसिपालनेटिवतया दाहा
हजारावरी तस्यार्धाविभुता कमीशनरज्जे अ·
ष्टेककल्मेंबरी॥ १॥ इतिसन १८३१ इसवी·
चाकायदा संपूर्ण॥

सन १८३२ इसवीचाकायदाप्रारंभ·

कायदा १ आर्या·

कोंकणिजिल्हावाशुळि मालवणीमीठत्याज·
कातीचा॥ बसवायादर इतका तात्पर्याहेकक·
ल्मपहिल्याचा॥ १॥

कायदा २ आर्या·

हिजकातीचेमक्ते दाराचामलकश्याप्रकारानें॥

चालावापरिकथिला एतद्विषयींयुगत्रिकल्मानें॥१

कायदा३आर्या.

पाटीलाणिकस्रजमी दारालागीवसूलिचीविभुता

आहेसजाईत्यानीं श्रुतिकल्मेंपंचरखर्चल्यासहिता१

इतिसन१८३२ इसवीचाकायदासंपूर्ण.

सन१८३३ इसवीचाकायदाप्रारंभ

कायदा१आर्या.

मुंबइबंदरयेथिल उदमीजनजीनसादिनेणारे।

आणणारानीत्याहावें पहिलाकथिलाद्विकल्म-

केनरवरे॥ १॥

कायदा२शार्दूलविक्रीडि.

नेटीवारव्यतया कमीशनरजे त्याहीस्वहद्दीत-

की अकस्यारें इनसाफ साफकरण्यासामीलअ

न्यस्थळीं॥ आहेजेपडलेबहूमुकदमे मागेजमी
नीसुळीं तेथेंपाठविण्यास त्यासजडज्ञी मुकत्या
रआहेकसा॥ त्याच्यात्यामदतीस्तवी हिंदुसरा क
ल्मेकबोधीअसा॥ १॥

कायदा३आर्या.

पोलीसाचे कामें अधिकसमीचीनशहरीतीन॥
मोठ्याशहरींचाला वेंयास्तवएककल्मकेतीन॥१

कायदा४आर्या.

मुंबइताब्यांतिलजे बंदरिनाक्यावरीजकातीचे॥
मालाचरिंदरवादा याशयचौथ्यांतकल्मकेंपंच॥१

कायदा५आर्या.

पाटीलाणिसजमी दारालागीवसूलिचीविभुता
आहेसजाहत्यानी श्रुतिकल्मेंपंचखर्चत्यास्वहिता
१

कायदा ६ श्लोक शार्दूलविक्री॰

आहे भोग्य जमीन तीस वरषें होईल तो की धणी स
र्कारी हुकुमा विरक्त असल्या आल्यावरी जो कुणी॥
लागू नाहि तयास हेच हुकुमें कानून युक्ते जरी हो
ये प्राप्त तया समात्र कथिला कल्म त्रयें षट्तरी॥१

कायदा ७ श्लो॰ शार्दूलविक्रीडि॰

बाराहूनी अधीक मानव जरी एकत्र होऊनियां॰
हंगामा हि तथा फितूर करण्या उद्युक्त होती तया
दंगा बंड नराज्य कार्य विषयी त्या त्या गुन्ह्याची॰
सजा जिल्ह्याच्याच अदालतीतुन घडे कल्म॰
त्रयें सत्यजा॥ १॥

कायदा ८ आर्या॰

उडिशाल कमीशनरा फिरण्याचा भाग तीन केला

हे ह्मणे दिनिमितिनि घणें ऋषिकल्मेंबोध अ-
ष्टकापाहे॥ ११॥

कायदा ९ आर्या-

मुंबइताव्याबाहिर इंग्रजसर्कारच्यामलातून के
दाठिवण्या एथे गोर्नरमुख्यद्धिकल्मनवकूथन ९

कायदा १० आर्या-

तपकीरीचामक्ता द्यावें घ्यावेंवसूलकानून॥का
लेकटरातेदश पंचमकलमेंनिरोपिलापूर्ण॥१०

इतिसंन १८३३ इसवीचा कायदासंपूर्ण-

संन १८३४ इसवीचाकायदाप्रारंभः

कायदा १ श्लो० स्त्रग्धरा-

मंबाइचाकुलाबीं लघुअणिकमहा बंदरींपोलि
साचे जेथींसापीसदोघेननुअधिकतसे नेम-

णें कोमलाचें आहेअकल्यारत्यानी गुरुदिनिबस-
णें कोडतीन्यायकामीं थाळेथातेंठिवाया परिचर
कथिला एकचौदारकलमीं॥ १॥

कायदा २ आर्या·

सररवेलअंगरेचें मूबदलेगां वघेतलेजेथें॥ चाल
विपयास्तवदुसरा कलमहेंसर्वकायदेतेथें॥ २॥

कायदा ३ आर्या·

जंजिरमुंबइयेथें वैनडुटीमालतारवावरला॥ क
उमनयदरघेण्या त्याचासारांशतीततो कथिला ३

कायदा ४ आर्या·

मुंबइताब्यांतिळजे बंदरिनाक्यानिहायजिजकात
टक्केचादरबसला कापीसाचारपंचकलमांत॥ ४॥

कायदा ५ आर्या·

स्मरतस्मशाहरींहोती धातुवारिजीजकातती बंद॥रे
शिमकापडयावरि वसलीपंचत्रिकल्मकेंबोध॥५

कायदा६ श्लो॰ शिखरिणीवृ॰

दिवाणीकामाचे अडन्चणनसेकोडतगणे कराया
लावंधी ऋतुअठवडे लीहुनिपणे॥इतल्लाकेल्या
नें जडजसदृश दालुतिचिजे अहेताहोमुकत्यार
ऋतुकथिला कल्मतिसजे॥६॥ ॥इति सन
१९२४ इसवीचाकायदासंपूर्ण॰

अवतर्णिका श्लो॰ स्रग्धरा॰

अष्टाशें ष्ठानि सांचे विजयतिसलरा तीन एकुंति
सांचे तीसावीसेकतीसा नवयुगलतसे बत्ति
सा दोनत्यांचे॥ तेत्तीसालाचदाहा स्मषट्नवति
सा कायदेनिर्मिलेहे एकूनाहेतशाहा त्तरअक

टपुढें कोसलेतेंचपाहे ॥ १॥ अठ्ठावीसापासून नि
चौनिसपर्यंतपूर्वणीसात॥ कथिलालघ्वर्थव्या-
ख्यानेंस्फविनायकेनपरिसोत॥ २॥ ॥ इति
श्रीपुरवणिकायदेसमाप्त॥

संन १८३५ इसवीचेंअकटाचेंव्या-
ख्यान प्रारंभ-

प्रकटअकटपंक्ती पास्तिसापासूनीती निकटस
रसझाली बोधिलीस्पष्टनीती॥ पृथकपृथकत्यां
चा वर्णितोंस्वल्पसार त्वरितननुजनाला बोध
व्हावाचसार॥ १॥

अकट १ श्लोकमालिनीवृत्त

प्रथमअकटिंहांकीं भावमद्रासयेथें सिविलच-
मिलटारी कामदारास्तितेथें॥ हुकुमपरिकरावें

ममतेंसर्वस्यांही गवरनरविचारी एउपाहेचोंतपा
ही ॥ १ ॥ अकट २ आर्या.

आशामाराक्मनव वतनाशीरीमच्यात्रिजिल्ह्यांत
मुक्ररकामकस्याची अकस्यारीकथनयुग्मअकटांत्

अकट ३ आर्या.

एकुंनिश्चापहिला दशकलमाच्याचजोहिदोरकमी
च्यकटीनवीनदावे मंजुरनोहेनिबंधस्या हुकुमीं ॥ ४ ॥

अकट ४ श्लो. स्रग्धरा

दोघेजेशीसआफा धिपसकल कती कायअकस्यार
आहे एकाजेशीसआफा धिपसचकरण्या त्यापरी
मुख्यहोये ॥ रीतीनेकायद्याच्या आणिकहिंअक्ट
पोलमेंटप्रकारीं तात्पर्याधिक्यआहे चनिगमअ
कटीं फोजदारीविचारी ॥ १ ॥

कायदा ५ आर्या.

पुनसिफलोकादरमा केलामुकारत्याविनाकाही ॥
पंचमअकटीऐसा भावाहेअन्यघ्यावयानाहीं ५

अकट ६ आर्या.

कच्छारदेशयेथें कामकमुकारदेखरेखीचे ॥ ते
सदरबेर्डआफा रविनविचें कामसाकटीत्याचें ॥ ६

अकट ७ श्लो. मंदाक्रांता.

कांहींकामें शशानजडजा फोजदारीसमंधी सो-
पायाला सकटतरिचे बोधनेंत्यासबंधी ॥ सर्की-
टा अकरुनिकथिलें सर्वससाटकींही अग्राक-
ल्का गवरनरते अस्तिमुकत्यारपांही ॥ ७ ॥

अकट ८ श्लोक. शिखरिणी.

जशीबीच्यादस्ता विविविषयजो त्यासहुकुमें क

ळूंनेकींबाकी जरिअसलिया दोनकलमें॥ लिला
वातेंजिल्हा जडजपरितो हेचनिकटीं असेकामे
काले कटरकरधो अष्टअकटीं॥ ८॥

अकट९आर्या·

बंदोबस्तमिठाच्या करितांणिकअन्यमीठधरल्या
स॥ होयभ्रामइनामच हाभावाहेनवाकटीस्यास ९

अकट१०आर्या·

ग्याजीटींतनचठरला जोतोसर्वांसकायदामान्य॥ ९
नहिंषयींकथिला दशमाकटिभावनाहिंयाअन्य१०

अकट११आर्या

बृकेंछापायाच्या आशयएकादशाकटींकथिला॥
विस्तारेंनपकल्में कळण्याविषयींसमस्तलोकांला११

अकट१२आर्या·

मछलीपट्टणयेथें सनदादेतात त्याजमीदारा॥त्या
तेंनिबंधकरण्या विषयींचाकटनिरोपिला बारा १२

अकट १३ श्लोक. स्रग्धरा.

इष्टंस्याकंपिनीच्या हरशाकसकुणीं त्यावरीचो
कशीला केलेजेत्यामुन्ध्यांच्या सदरफउजदारी.
सअकत्यारत्याला॥कोण्याजिल्ह्यांतव्हावें हु
कुमन्च करणें मुंबईच्याइलाखी आहेतेरा कवी
कीं सकलाहि रुाथिठें कल्मशून्येंविलोकीं॥१३

अकट १४ श्लो० इंद्रवज्रा

हप्पीसराधिकएकाकिंवा जिल्ह्यांनमाजिस्त्र
टतोकरावा॥अकत्यारत्यागोर्नरकोंसलास चौ.
दाकटींभावअहेविशेष॥१४॥

अकट १५ श्लो० स्रग्धरा.

मद्रासा द्यालतीच्या हजरनसमना आणिकमनू मजेसा तेसासाक्षीनदेये मारशरशतमु द्रा- स्तिदंडप्रकाशा॥ साक्षीदेयेपरीतो कइदचक- रणें त्यासजिल्हानजाकी आहेत्याकोडताच्या- भिकल्लमअकरीं पंधरार्थाविलोकीं॥१५॥

अक१६श्लोक-मालिनी-

रयतजनगुळीचे हृक्षनोळावलीया णिकबुल कतवाजो लीहुनीदेउनीया॥जरितरिकथले ला दंडहोतातयाला अकटिकलमशून्नीं षोड शीबंध झाला॥ १६

अकट१७आर्या-

आननअक्षरत्याचारि कोऽनिकरण्यासकुंपनी- मुद्रा॥अपतारकल्मपंची। समद्रशाफ्रिंनिरोपि

लीभद्रा॥१७॥

अकट १८ आर्या.

माजिस्त्रेटाकडुनि चपडाशीत्यांतसाधण्यानाच
फौरावेंदंडनत्या अष्टदशाकटिनिरोपिलाभाव॥१८

अकट १९ आर्या

दक्षिणदेशांतिलजे सरदाराच्याचकामकाजाला
एकुणिसअकटीचपुणें जडजाशिष्टांटेंजंटतोझाला
१९

अकट २० आर्या.

हिकमाविसदाराला स्मालकन्यालाविशेषजेगांव
कौसलदेयामुख्यच विंशात्यगटींनिरोपिलाभाव २०

अकट २१ आर्या.

बंगालेलाख्यांतिल पैसासावाचशंभरग्रेस॥वज
नींकलमत्रयसुत एकविंसाकटिं निरोपिलाशेष २१

इतिश्रीसन १८३५ इसवीचा अकटसंपूर्ण एकूनअ कटनंबर २१ आहेत.

प्रस्तावनाआर्या.

व्याख्यानविनायकनरसिंहानेंमंजुबोधपाकांहीं समजावेंपरिकथिलें॥ पस्तीसाकटतयानुरें कांहीं १

अथसन १८३६ इसवीचा अकट

प्रारंभ.

अठ्ठायकतीसाषट्कात्सर्था खंडणान्यकामाला॥ प्र थमाकटिं विभुनाहे गोर्नरयाचेच खर्चकरण्याला॥१

अकट १ आर्या.

मुंबइताब्यातिलजी दस्तूरीघ्यावयासतात्पर्य॥ कृ षिखासविस्तरानें प्रथमाकटिंस्यातपश्यभोआर्य॥१

अकट ३ श्लो० वसंततिलका-

विस्तारेंगतकल्पें जलमार्गाचीजकातघेण्याचा॥
अकट२यांतकथिला निश्चयसारांशहोपहास्याचा२

अकट३श्लो॰ वसंततिल॰

साष्टीइथेंउतरतीलगुरेंनयाला होतीजकातपरि
तीसनिबंधझाला॥ हाभावयाच्यकटिं विस्तरतः
प्रकार संबोधिलाकलमवर्जितअध्यहार॥३॥

अकट४आर्या॰

अष्टाएकुंचाळिस इसवीपर्यंतजारिसन्निकटीं॥
नादारकर्जदारा सुटकाकरण्यासभावचौअकटीं४

अकट७आर्या॰

अष्टासत्ताविस्मेएकुणिसबत्तीसत्यांतजोहुकुम॥
समाकटींचकथिला राहिलपरिसत्यतोचकाईम७

अकट९श्लो॰ स्रग्धरा॰

ज्येष्ठीसाफाधिफीला शपथहिं करणें लश्करी श्याम

डिंग आफीसारास त्याच्या परि शपथ कराविह्मणो

नी हि सार ॥ आहेतात्पर्यन घाकरिफलमगते बोधि

ला ह्याच पूर्ण। तेसें चालेल सर्व स्थळि रुचिरपद्य हा

बोध होईल तूर्ण॥ ६॥

अकट ११ श्लो० इंद्रवज्रा·

कोण्या मनुष्याचर जन्मभूमी किंवा तसे जातिविचार

कामी॥ तो चालणारा मलकोड ताचा अक्रा १ कटीक

ल्मविशून्य त्याचा॥ १॥

अकट २४ श्लो० इंद्रवज्रा.

नेटीव जड जादिक नाम होतें मोडूनि तीठेविली अ·

न्य त्यातें॥ तात्पर्य जो चोविसव्या कटीकीं भोपंच·

फल्येंरलुतोविलोकी॥ १॥

अकट २५ आर्या·

गोर्नरकोसलमुख्या हेठेवायासवंदरीमाल॥ पं-
चेविसाकटींकीं तीसस्कुकल्में निरोपिलेंसकळ १

अकट २६ आर्या·

कोण्यामुलखीजावो लश्करसाहेबत्यास्थळीं नि
कटीं॥ ठेवायाहिंदरोगा कोसलमुकत्यारसवि
साअकटीं॥ १॥

अकट ३०श्लो॰ मंदाक्रां॰

फांसीगाराकइदकरणें जन्मआहेपरीकीं हो
येशावीतनचखलुगुन्हा सक्तत्यालानवाकी॥-
कोण्यादेशीखबरअसल्या बांधण्यानाटकाव
नीसाव्याच्याअकटिकाथिला हाचसंपूर्णभाव १

अकट ३२ आर्या·

बंगाल्यातिळकलकत सर्कारीबत्तिसाकरीनेमें॥
परमुलखांतिलसारखरउतरायाचांप्रकारषट्कल्में १

प्रस्तावनाआर्या.

व्याख्यानविनायकनरसिंहानेंमंजुबोधपाकाहीं
समजावेंपरिकथिलें छत्तीसाकटतयानुरेकाहीं १
इतिश्रीसन्न१८३६इसवीचेअकटाचेंव्याख्या
नसंपूर्ण.

अथसन्न१८३७इसवीचे
अकटाचेंव्याख्यानप्रारंभ.

अकट२आर्या.

कल्मेंसमनिरोपण केलीनिश्चियबोरघांटाची॥
अकटहूयांतरीनी दस्तूरीनिखिलसत्यवेण्याची १

धुंबइदेशांतिलजे घेउनिउस न्नज्याजमीनीचें॥पा छाहरयकरयता चौअकटींव वहिवाटकरण्याचे ४

अकट६श्लो॰स्रग्धरा·

पाच्छाईफोडताची जरिसनद्जया कोडता सास्ति पाहे बंदीवानासत्यानीं कइद्युततया माफकर्ण्या विशीहे॥बा छालाकीसिफारे सक्तअसलिया खु इजामीनत्याची घेऊनीसोडण्याला कृतुअकटिं असा बोधअकत्यारसाची॥८॥

अकट९श्लो॰स्रग्धरा·

त्याच्याताज्यांतजीस्था वरमिळकतिला फारशी चाइ- इलाका आहेतोमृत्युझाला मिळकत सगळी घ्या वयाचाचचाका॥केलाहेमृत्यपत्रें नतुनवअकु- टीं वारसाठासयाचा श्लोकनीचाजशीकी प्रथ

मच्चरणीं यापरीबोधसाचा॥९॥

अकट११आर्या

अद्राविश्वापहिला प्रथमद्वयकल्पजाहलेंरद्द।
अक्राकटींकथिलाकीं ननुसर्वीलासुबोधनीबोध११

अकट१३आर्या.

जेथेंजेथेंफोजा त्यास्थळिंहोईलकोर्टमार्शलकीं॥
त्याचीरीततयाची कथिलीतेराकटींनसेपरकी॥१३

अकट१४आर्या.

परकीयराज्यांतुनिकीं अपल्याराज्यांतमालआणा
या॥चौदाव्याकटिंकथिला तात्पर्याधिक्यतोनि·
थेनेया॥ १४॥

अकट१६आर्या.

बंगाल्यांतहिमाला वरघेण्याचाजकातसारांश॥

सोळाअकटींहाकीं आहेकथिलाविशेषनिःशेष १

अकट१८मंदाक्रांता

फांसीगारापरिचकथिला खूनकेलाह्मणोनी तेव्हां-
त्याला कइदकरणें तत्क्षणींचोकसूनी॥माजिस्त्रेट
अपकुनिकुणीं अस्तिमुकत्यारणाहीं हाभावाहे अ
कटिंअठरा नास्तियाहूनिकांहीं॥ १॥

अकट१९आर्याः

साक्षीघेण्याविषयीं योग्याहेकींनसेचअटकाव॥
मागीलगुन्ह्याचाकीं यकुणीसाकारिंनिरोपिलाभाव॥
१

अकट२१श्लो॰ इंद्रवज्रा

माजिस्त्रिटींकींचतसेदिवाणीं खोटीवदेसाक्षतया
प्रकर्णीं॥ केलीप्रतिज्ञापरिकेंदत्यांस एकेविसा
कस्यूनुएकवर्ष॥ ११

अकट २७ आर्या.

कलकटराच्या आज्ञा यांत्तुनि कोणी करूं नये मीठ॥
नाहीं जकात आशय सत्तावीसा कटीं असे नीट॥ १॥

अकट ३१ आर्या.

मरहुम बाच्छाअलियम धिपोर्ध याचे च कुंपणीश्र॥
ज्ञा॥ चे हेराकोरांचा कीं येकतीसा कटिं निरोपिलद॥
१

अकट ३२ आर्या.

नेटिव कोसलयाचे आज्ञान सता चडूं नये ज्ञाजीं॥
द्वादश कलमें बत्तिस अकटींतां सर्वदा धिलाहे जी
ते राव्याकाय द्याची प्रथम रकम नो सविसा कल्में
येश्या धाडावें सर्वपत्रें स्पिशालसजडजी फौज-
दारी विसुरव्या॥ त्यांणीं त्या त्यागुन्ह्यांचा ठरउनि
इनसा फाणि त्या कोसलाला धाडावें लीहिलेलें

तवरहिजडजी पूर्णशीक्षानबोला॥१॥

प्रस्तावनाआर्या

व्याख्यानविनायकनर सिंहानेंमंजुबोधपाकाहीं
समजावेंपारकथिलें छत्तीसाकटतयाजुरेकांहीं १

इतिश्रीसन्न १८३६इसवीचेअकटाचें व्याख्यानसंपूर्ण॥

अथसंन १८३७ इसवीचेअकटा
चें व्याख्यान प्रारंभ·

अकट२आर्या·

कल्मेंसप्तनिरोपण केलीनिश्चिस्यबोरघाटाची॥
अकटहूयांतरी ती दस्तूरीनिखिलसत्यघेण्याची॥ १

अकट४आर्या·

मंबइदेशांतिलजे घेउनिउत्पन्नज्याजमीनीचें॥

पाछाहरयकरयता वोअकटींच वहिवाटकरण्यानें

अकट ६ श्लो० स्रग्धरा·

पाच्छाईकोडताची जरिसनदजया कोडतासास्ति
पाहे बंदीवानासत्यानीं कइदयुततया माफकरण्या
विशीहे॥बाछालाअसिफारे सहूतअसालिया
खुद्दजामीनत्याची घेऊनीसोडण्याला ऋतुअक
टिअसा बोधअकत्यारत्याची॥१॥

अकट९ श्लो० स्रग्धरा

त्याच्यानाव्यांतजीस्था वरमिळकतिळा फारशीचा
इलाका आहेतोमृत्युझाला मिळकतसगळी घ्या
वयाचाच वाका॥ केलाहेमृत्युपत्रें ननुनवअकटीं
वारसालानयाचा॥श्लोकत्रीचाजशीकीं प्रथमच
चरणीं यापरीबोधसाचा॥१॥

अकट ११ आर्या·

अठ्ठावीश्वापहिला प्रथमदूयकल्मजाहलेंरद्द॥
अक्राकटिंकथिलाकीं ननुसर्वालासबोधनीबोध १

अकट १३ आर्या·

जेथें जेथें फोजा त्यास्थळिंहोईलकोर्टमार्शलकीं॥
त्याचीरीततयाती कथिलीतेराकटींनसेपरकी॥ १॥

अकट १४ आर्या·

परकियराज्यातुनिकीं अपल्याराज्यांतमालआणा
या॥ चौदाव्याकटिंकथिला तात्पर्याधिक्यतोनि
थेंनेया॥ १४॥

अकट १६ आर्या·

बंगाल्यांतहिमाला वरघेण्याचाजकातसारांश॥
सोळाअकटींहाकीं आहेकथिलाविशेषनिःशेष १

अकट१८श्लो॰मंदाक्रां॰

फांसीगारापरिन्वकथिला खूनके ब्राह्मणोनी तेव्हां
त्यालाकइदकरणें तत्क्षणीचोकसूनि॥ माजिस्त्री
टा अयकुनिकुणी अंस्तिमुकत्यारपाह्मे हाभागाहे
अकटिंअठरा नास्तियाहूनिकांहीं॥१॥

अकट१९आर्या

साक्षीघेण्याविषयीं योग्याहेकींनसेचअटकाव॥
मागीलगुन्ह्याचाकीं येकुणीसाकटिनिरोपिलाभाव

अकट२१श्लो॰इंद्रवज्रा॰ १

माजिस्त्रिटीकींचतसेदिवाणी खोटीवदेसाक्षतया
प्रकर्णी॥केलीप्रतिज्ञापरिकेदत्यांस येकेविसाक-
त्यनुएकवर्ष॥१॥

अकट२७आर्या

फलकटराच्याआज्ञा वांचुनिकोणीकरूंनयेमीठ
नाहींजकातआशाय सत्तावीसाकटींअसेनीट १

अकट३१आर्या.

मरहुमबा छाउलियम धिपोर्धयाचेंचकुंपणीशऋ-
भ्र॥चेंहेरकोरावाकीं एकतीसाकटी निरोपिला
दभ्र॥३१॥ अकट३२आर्या.

नोटवकोसलयाचे आज्ञानसतांचदूंनयेझाजी
द्वादशाकल्मेंबत्तिस अकटींतात्पर्यबोधिलाहेजी१
तेराव्याकायद्याचीप्रथमरकमजो सविसाकल्म-
येंक्या धाडावेंसर्वपत्रें स्पिशलसरजडजीफोज
दारीविमुख्या॥त्यानेंत्यात्यागुन्ह्याचा ठरउनि
इनसाफाणि त्याकोसलाला धाड्यावेंलीहिलेलें-
तवराहिजडजी पूर्णशीक्षानबोला॥१॥ ॥

प्रस्तावनाआर्या.

व्याख्यानविनायकनर सिंह्यानें मंजुबोधपाकाहीं॥
समजावेंपरिकथिलें सत्तीसाव्याकटानुरे काहीं १॥
इतिश्रीसन्न१८३७ इसवीचेअकटाचेंव्याख्यानविना
यककृतसंपूर्ण॥

अथसन्न१८३८ इसवीचेअक
टाचें व्याख्यान प्रारंभ॥

अकट१आर्या

बंदीरंजनमार्गीज्या माळाचीकींजकात घेण्याची
प्रथमाकाटसत्कथिली कल्मेंचौसष्टरीत होत्याची १

अकट४श्लो.मंदाक्रांता.

खोटीसाक्षीवदतिसदरा दालतीतान्यजिल्हा आ
हेजेथें नजिककरुनी तीव्रकेदीतयाला॥धाडा

वेळीं त्वरितइनसा फासिसिद्धांतह्मेये शीक्षाद्यावी ह्मणुनिचवथ्या कस्यहोभावपाहे॥ १॥

अंकट ६ श्लो० स्त्रग्धरा

कोणीफिर्यादकर्ता असुकअमलादा रानरवोटा र्थकेला ऐसीअर्जीदिल्यानें मगजारिइनसा फासनेमावयाला नेमावीकींकमेटी गवरनरजो योग्य आल्यादिसूनी आहेसारांशहाकीं खलुऋतु अकटीं बोधिलाविस्तराजीं॥ १॥

अंकट ८ आर्या

पालखिजाइलयेइल रस्त्यानेंस्वारबोरघाटाचे कथिलेंप्रकर्णअष्टम अकटीत्यालासदाजकातीचे॥ १॥

अंकट ९ श्लो० स्त्रग्धरा

मुंबईच्याइलाखी शशानजडजजे फोजदारीप्र

कर्णी केलें केदीसदंडा दिकमिनरूपये ज्यासनु
क्सानवर्णी॥ त्यांपैकीं जेतयाला किमपिच अवघेत्या
सदेयास आहे अकत्यारी त्याविशींचा नवु नवअ
कटीं बोधिला भावपाहें ॥१॥

अकट १५ आर्या॰

अठ्ठासत्ताविश्वे बारावाकायद्यातथाकलम॥ पस्ति
सपहिलीहोइल पंथ्राअकटीं निबंधतीरकम॥१॥

अकट १६ श्लो॰ स्रग्धरा

साहामासावर्ते वहिवट असली काढण्यालातसे
ती नाहीमुकत्यारकांहीं चकलकटरसा हेबत्या
चीसनीं तीं॥ कांहीं आणीक वृत्ति जमिनधणि
पणा कोडतींहक्कवाटा भोग्याची आणिसोळा
कटिपरिकथिला विस्तरेंहाचसाटा॥१॥

अकट १८ श्लो० स्रग्धरा

सत्तावीसे सवीचा रविमितकलमीं कायदा षोडशी हे त्या त्या भावाप्रमाणें विषयवस्तु लिचा ज्यास-स्वामित्व आहे ॥ घ्यावे जामीन त्याला ह्मणउनि कथिला विस्तरें षष्ठ कल्मे साचीचा सुस्तकीमा थ्दशक अकटी ह्याच सारांश नेमें ॥ १ ॥

अकट १९ आर्या.

घालुन झाडी वोझें वजनावरि अंशजोजकातीचे घ्यावें पंधरा कलमें एकुणिस अकटी विचारमालाचे १

अकट २० श्लोक-मालिनी

वजनपरि असावी चाळिसाग ण्यतोळे जरि कपटअ शानें दंड होत्याच वेळे ॥ त्वरित वरत बांकी पोष्ट-हापीस जेथें दश युग अकटीकीं आयदे गाठवीते १

अकट २१ श्लो० इंद्रवज्रा

चेोदाअणे वांदिपरीरुप्याचे तेचालवायारवलुइं-
डियाचे॥सुकल्यारकीगोर्नरकोसलाहे एकेविसा
कस्यनुभावपाहे॥ २१॥

अकट २८ श्लो० इंद्रवज्रा

स्त्रीमज्याकोडतिसाक्षरवोटी सांगेलत्यालारवलु
केदमोठी॥जीवंतआहेपरियंत ऐसें अठ्ठाविसा-
व्याअकटींविशेष॥१२॥

प्रस्तावनाआर्या

व्यारव्यानविनायकनर सिंहानेमंजुबोधणाकाहीं
समजावेंपरिकथिलें अडतीसाकटलभानुरेकांहीं॥
इतिश्रीसन्न १८३८ इसवीचे अकटाचीव्यारव्या
विनायककृतसंपूर्ण०॥

अथसन्न१८३९ इसवीचेअकटांचेंव्याख्यान

अकट२ श्लो॰ स्रग्धरा॰

चातुर्मासावरीकीं कइदनकरणें स्पष्टमाजिस्त्रियानें
दंडाच्याबाबदाजे परिमितरुपये जोनदेयेतयानें॥
असीत्याचीकरावी मिळकतजितकी यासमुकत्या
रहोये विस्तारेंचारकलमें हूयअकटिंअसा हाचना
सर्यआहे ॥१॥

अकट३आर्या॰

अड्डाछत्तिसइसवी अक्रमवाकायदाअसेरद्द॥सुन
सिफकोर्डातेंदावा चालेभावत्रयाकटीं शब्द॥२॥

अकट८श्लो॰ इंद्रवज्रा

आळाइलाख्यारवलुचिचणीचा चालेलसर्वोपरि
कायद्याचा॥ तेथेह्मणोनी कथिलाप्रकार अष्टाष्ट

क्रींस्पष्टपणेंविचार॥ ३॥

अकट ११ श्लो० इंद्रवज्रा.

छिनकोसलीजोकरण्याअफील॥इच्छीलत्याला
करण्यासफेल॥नाहींचफीकींनकलासघेया एका
दृशाकस्यनुभावहोया॥१॥

अकट१४आर्या.

अठ्ठासत्तिसइसवी पांचवबत्तीसकायदाबाधा
होइलझाझावरते मालचदायाशाया कटीचवदा
१

अकट१७आर्या.

अठ्ठासत्तिसइसवी अकटाचेषट्चतुर्दशेकलमें
कंपेशपत्रडाकी सत्राअकटींतयासदरनेमें॥१॥

अकट१८श्लो० इंद्रवज्रा.

थग्गीप्रमाणेंजारिखूनकेले मालाथवाघेइल.

चोरलेले ।। तो न्याय करण्यो खिळ कोडता हे मुक
त्यार अष्ठाकटि भावपाहे ।। ७ ।।

अकट १९ श्लो० शार्दूलविक्री०

दोंवर्षावर केद पूर्ण करण्या शिष्टांटली हूनियां
धाडावें अधिकारता शशानजोजडजीस आहे
तया ।। मुख्यादा लतिलालिहूनय असें सिद्धां
त केला तरी विस्तारें खलु हा विचार कथिला ए
कोनविंशाकटी ।। १ ।।

अकट २० श्लो० मालिनी

अखिल वतन दारा हक्क माफी हि केली अमुक अ
मुक ऐसे बंधता सर्व झाली ।। जरि कुणि बुजऊनी
घेत त्या केद त्यांस दशायुग अकटी कीं समवर्षें वि
शेष ।। १ ।।

अकट २२ आर्या.

बाच्छाकोडतसेसें क्षमिम कोर्टीमहात्सुन्याबाबीं॥ घ्या.त्यानुकासिजबान्या बेविसअकटीं।निरोपिली- हिखुबी॥१०॥ कैदीजनजरअपल्या काथिस्याद्दृ त्तांतज्याजबानीच्या॥ नकलघेयाआहे अकत्या शीनिखिलविस्थळीयाच्या॥११॥

अकट २३ आर्या.

लष्करचाचशिपाई कांहींचुकल्यासत्याजलादूर करण्या कोरटमार्शल तेविसअकटींअसेचमुकत्यार १

अकट २५ आर्या.

अद्वाएकतिसइसवी त्याचवर्थ्याकायद्यापरीकामें माजस्त्रिटकलकटरे पंचेवीसाकटींअसानेम॥ १॥

अकट २८ आर्या.

मुंबईच्यापूर्येथे कोण्यापरिगेहबांधण्याविषयीं॥अ
ट्ठाविसाकटीकीं कथिलाभावार्थजेमहाविषई॥१

अकट ३१श्लोकइंद्रवज्रा

कापीलसिक्काकुणित्यागुन्ह्याने सोन्यारुप्याचे
परिन्यायकैचे रूप्रीमकोर्टीचविचारव्हावा ए
केतिसाकट्यनुपस्यभावा॥१

अकट ३२श्लोकस्रग्धरा

कांहीनेत्यापदार्था परिकुशिदतया प्राप्तहोईल
कैसे झाल्यानेत्यादिशाची मुदतसरलिया पत्र
ल्यांवेचतेसे धांवेआजीचमुद्रा नहिजरितुजला
व्याजदेणेपडेल बत्तीसाव्याकटीह्ला मजकुरक
थिला विस्तरानेनिकाल॥१६॥

प्रस्तावनाआर्या

व्याख्यानविनायकनर सिंव्हानेमंजुबोधपाकांहीं
समजावेपरिकथिले येकुणचाळाकटानुरेकांहीं
॥१॥ संपूर्ण

अथसन्न १८४० इसवीच्याअ०मा—

अकट २ आर्या

कोर्टमार्शले लीहिल्यासुना पूर्णताकरावीच[illegible]ा
जना जडजआदिजेकामगारते ध्यकटि[illegible]व
ह्या बोधिलामते ॥१॥

अकट ३ आर्या

बंगाल्यापरिटिवणे मंबइटापूत ब्यांकआर ह्या
व्यकटीच्याक्तिसकलो कथिलाआहेसविस्तऱ्या
हा ॥२॥ अकट ५ श्लोकवसंततिलका·

[illegible]गउतलमानजनाप्रतीज्ञा कर्णासतानि·

कटरीतअसेमनोज्ञा खोटेवदेलसिकवीलतयास

शीक्षा पंचाकटीचतुरकल्पाविचारदक्षा ॥ ३ ॥

अकट ८आर्या

हुंडीव्यापारीकीं कैसीहोईलमान्यव्यापार षट्क

ल्पेऋतुअकटी कथिलाविस्तारफारहासार ॥ ४

अकट ९ आर्या

कानूपरिनोपूरा होयनिवाडाकसालवादाचा ष

ट्कलमेनवअकटी तंटाजाइलकींनवादाचा ॥ ५

अकट १० आर्या

षाचाविषईकरजो घेण्याचातोनिबंधकेलाहे भा

वप्रयागवजग न्याथीकथिलादशाकटीपाहे ६

अकट ११ आर्या

पंचेतालिसकल्पा हूयरकमापरिक्षायदातेरा

एकांताणिमजूरी केदविचाराशयाकटीअकरा ७

अकट १२ आर्या

जाजेवसिंगापूरी मलकापूरीघरेनिबांधाया ता

राव्याकटिकथिला तोभावाणीकदस्तुरीघेया ८

अकट १३ आर्या

झाझावरतेन्यावा मालकसातोविचारकथिलाहे

तद्विषईदशकल्मे तेराव्याकटिसविस्तरेणाहे ॥ ९

अकट १४ श्लोकसृग्धरा

वादीजाबीयुरोपीयन मुखवचनसिध्धनोसर्वकामें

व्हावेंकास्वच्छदस्ता अयवजनसता बोधिलापंच

कल्मे वादीकांहीत्वदेणे जरिखलुअसत्या त्या

तवज्जाकरावे देणेदारासदाव्या तअकटिचवदा

हाचसारार्थव्हावे ॥ १०॥

अकट१५आर्या

परकीराज्याचेजे आहेअधिकारत्यावकोलाला॥
पंधासत्ताविश्वा तिसरातेरापरीवराकथिला॥ १॥

अकट१६श्लो०स्रग्धरा.

इष्टंड्याकंपनीच्या हरयकपदिंकींठेविण्यालाभ
कामें॥जेव्हां ताब्यांतव्हावी कसिह्मणुनियां त्यावि
शींचारकल्में॥कैदीलोकांसशीक्षा ठरलिअस-
लिया त्याजनावर्तणूकी आहेहाभावसोळा अ-
कटिचकथिला निश्चयेंतोविलोकी॥ १॥

अकट१७श्लो०स्रग्धरा.

कांहींफिर्यादपूर्वी कमिनलजडजी घेतहोताभि
ठाची केलीतीबंधतांकीं प्रथमअयकणें अस्तिमा
जस्त्रिटाची॥ त्यालायोग्यादिसूनीं त्वरितजरित

या पाठवाचेंतयानें ऐकावी भावसन्ना कटिपरि
कथिला सर्वतोविस्तरानें॥ १२॥

अकट१८ आर्या.

दारूअर्क विकाया आज्ञादेण्याविशींचमुकत्यारी
कोणालागिक सीती अठ्ठाअकटींचभावतोपूरी॥१

अकट२२ श्लो० स्त्रग्धरा

भिक्षाजेमागणारे जरिनिजवपुला दुःखदेतील
तैसे फंदाळासर्वलोकां करतिलबहुधा होयउस
न्नजैसें॥त्यालोकांतीसराची कइदचकरणें आ
णिपोलीसजोकां जायेधर्ण्याटकावा मगत्रयम
हिने वाविसाकस्यवंका॥१४॥

अकट२३ श्लो० स्त्रग्धरा.

वाछाईकोडताचे ननुहुकुमतिचे आणिस्कप्रीम

केचे हद्दीतासान्यदेशा तिलपरिजडजी आणिमाजि
स्त्रिटाचे॥ वारंटेंचालवाया अणिहुकुमहुकमा का-
यद्यास्याविशींकीं तेवीसाव्याकटीतो ठरउनिकथि
ला अष्टकल्लेंविलोकी॥ १५॥

प्रस्तावनाआर्या.

व्याख्यानविनायकनर सिंहानेंमंजुबोधपाकाहीं
समजावेंपरिकथिलें नाकिसअकटातयानुरेकाहीं
इतिश्रीसन्न १८४० इसवीचेअकटाचें व्याख्या-
नविनायककृतसंपूर्ण.

सन्न १८४१ इसवीचेअकटाचेव्याख्यान

अकट२आर्या.

गांजाभांगविकीजो कलकटरापासूनीरजाचीटी
घेतांनत्यासदंडन मुद्रातीसप्रकारयुगअकटीं १

अकट ३ आर्या.

मुंबइ आणि कुलाबा टापूमधि बंदरीं जरी कोणी॥
केला गुन्हा तयाचा नयरी यकट त्रयीं तरी प्राणी॥१

अकट ४ श्लो० स्रग्धरा.

टापूमध्यें कुलाबा अणिक मुमइच्या बंदरीं कोण-
गाडी किंवा जो पालखी तीं इतर स्कवहनें मालने-
ण्यास होडी॥ठेवाया साणि भाडा ठरविणाविषयीं
बांधिला हा विचार ने थें त्या त्या प्रकारें परमित अक
टीं अष्ट कल्मा नचार

अकट ५ श्लो० इंद्रवज्रा

इंग्लीश सर्कारतया अपाय इच्छील दंगा णि कबं
ड होय।मुकत्यारमाजास्त्रि टतेधराया पंचा कटीं
सप्त क कल्म वांचा॥५॥

अकट ६ आर्या

ननुरमवरमथ्यबजे ह्मणजेमघमकारबंगाली
देशीनेऊनेनवकल्मे साहाकटीगर्तीकथिली ५

अकट ७ आर्या

साक्षीघेण्याविषई नानारीतीनिरोपिल्यामकटी
परजिल्ह्यातुनिंकैसे कल्माष्टेनिकटसातव्याअकटी ६

अकट ११ आर्या

नेटिवलष्करएथे कोर्टअफारिकवराचिथाकाम
कैसेंचालावेंकीं अक्राअकटीअसाठराकल्म ७

अकट १२ आर्या

अठ्राशेंतिसइसवी पंचेवीसाकटरस्थअकरावा
कल्मार्थबोधविषई तेराकटिहानिरोपिल्याभावा ८

अकट १४ आर्या

मुंबइआणिकुलाबा टापूतेथीलसर्वबाजार वंदे
बस्तकराया कथिलाचौदाकटीचतोसार ॥९॥

अकट १६आर्या

अपल्याकामापूर्वी पिसिनर्शनेकरावयाशपथ
तदर्थशोडषअकटी त्याचीकथिलीसविस्तरेंरीत १०

अकट १८आर्या

इंग्लंडयादेशातुनि बाहिरनेण्याविशीलदाईचे
सामानदारुविषई अष्टदशाकटित्रिकल्महोत्या
चे॥११॥ अकट १९श्लो० शार्दूलविक्रीडित

मेल्याचानरवारसाअसलिया वेडासमीपीन
रे सोळावर्षजया तथाजवळिचे ज्ञातीसखा-
जेनसे अर्जीदेउनितुतेबंधकरण्या अकल्या
रआहेखरा कल्मेविंशतिएकुणीसअकटी ता

सर्यहोकींचरा ॥१२॥

अकट २० आर्या

मेल्याचाजोपैका येणेअसल्यावसूलघेयाला
सरटीफिकीटपंधरा कल्मेवीसाकटातहाकथिला १३

अकट २७ श्लो० वसंततिलका

गल्लीविशल्यकरण्याहुकुमाअमान्य त्यालाघडे
हिशातश्रम्भकरीलअन्य दंडाथवाश्रमनकैद
चयेकमास एकेविसाकटिस्चपंचमकल्मभास १४

अकट २७ आर्या

इष्टंटावहिवाटक पैकाघेण्यासकर्जदाराचे सत्ता
विसाकटीहा चोकल्मेणिकजयापगाराचे ॥१५॥

अकट २८ आर्या

अक्ताएकुंचाळिस इसवीच्यातेविसाकटीहुकुम

त्यापरिलष्करलोका लागूअद्वाविसाकटीसीम १६

अकट ३० श्लो० शार्दूलविक्रीडित

जोकोणीखलुकोडतासउलटी माजस्त्रिटासी
तसे बोलेकैदतयाशतद्वयमिते दंडेकमासाअ
से त्यायासीअटकावताकरिलकीं जोदांड
गाईकरी तीसाव्याकटिभावतीनकलमे मुद्र
नदेयेतरी ॥१७॥

प्रस्तावनाआर्या

व्याख्यालीविनायकनर सिंव्हानेमंजुबोधपाका
हीं समजावपरिकथिले एकेचाळाकटानुरेकाहीं
सन्न १८४२ इसवीचेअकटाचेव्याख्यानें

अकट ५ आर्या

दारूविकण्याविषई फीकैसीघेतल्यारजाचीटी

मुंबई आणि कुलाबा टापूमध्ये चालव्या अक्टी
अक्ट ६ आर्या १

इंग्रज सरकाराच्या देशीं काहींक गांव मुंबई-
ला घेयाभाव निपाणी सातारा चे साहाक टीक
थिला ॥ २॥ अक्ट ८ आर्या

अठ्राए के चाळिस इसवीच्चे कोर्टन्न वीसयकुणीस
भाव प्रकार पुढें अष्टा कोर्टिं सदर कोर्ट होण्यास ॥ १

अक्ट १२ आर्या.

लश्कर लोकांचे जे कर्ज विचारींत से च बाजार ॥ बं
दोबस्त कराया बाराच्या कटिं निरोपिला सार ॥ १॥

अक्ट १३ श्लो. स्रग्धरा.

मुंबाई प्रेनसीचे मुलकि वस्कलिच्या ज्यास अ
कत्यार आहे दिल्हा सर्कार त्याला वसूल चक.

रण्या कायमुख्यत्वहोत्ये॥ नागीर्दारास तेसे न इतरसरदारास अकल्यारतांकीं देण्याच्या बाव दीतो नयदशअकटीं भावआहे विलोकीं॥१॥

अकट १४ आर्या.

मुंबई आणिकुलाबा टापूमध्येंजनासज्याकर्मे॥ येदुःखतयाशीं क्षार्थंचोदाकटीचदशकल्में॥१

अकट १५ श्लो० इंद्रवज्रा

नेटीवलोकांसकिमोरशीस टापूकडेज्ञानहिंजा वयास॥ ज्ञाजींतिथेंत्यांसचन्यावयास तीरी नृपं धाकटिं कल्मवीस॥१॥

अकट १७ आर्या.

रविनियुक्तामामध्यें डिपुटीकर्ण्यासमुख्यको सलकीं॥ कथिलीरीतयाची सत्राव्याकटिंवि

शेषनोपरकीं ॥१॥

अकट१८श्लो॰मालिनी॰

जरिकुणिवस्कलाचे कामकर्तेगुन्हेकीं करिलत रितयाचा न्यायकर्ण्याविशींकीं॥कलकटरावि॰ मुख्या हेचमाजिस्त्रिटाला त्रिकलमअठराच्या कस्यहोधाडण्याला॥१॥

प्रस्तावनाआर्या॰

व्याख्यानविनायकनरसिंहानेंमंजुबोधपाका हीं॥समजावेंपारकथिलें बेचाळिसाकटानुरें काहीं॥१॥

सन्१८४३इसवीचेअकटाचेंव्याख्यान

अकट१आर्या॰

स्थावरमिळकतविकली याणतसेघेउनीचनों

दर्पिणें॥आदौ घडेल त्याचें चालें प्रथमा कदीं

चर्पीर्देणें॥१॥

अकट ३ श्लो० इंद्रवज्रा

ओग्यासचाळीसवक्ष्य ह्यास नाहीनिवाडा फे

ल युक्त त्यांस॥मुरव्यस्थळीं त्या फिल होकरा

या तेमुरव्यआज्ञा न्यकटींच देया॥१॥

अकट ५ श्लो० इंद्रवज्रा

पूरानिवाडावटकीगुलाम कर्ण्याविकूनें रवलु

चारकल्म॥पंचाकटींविस्तरलः प्रकार संबो

धिलाहानन्नुभावसार॥१॥

अकट ११ श्लो० शार्दूलविक्री०

रीतीज्याअसतीलत्याचकरणें अकत्यारहो

यानसे नारीहत्तुनिकामधामनकदा घेऊंन

येहोअसे अक्काव्याअकटीनिरोपणअसा फ
ध्यास कल्मेंपहा केसेज्यावतनासकामकरते-
चाला वयाला महा ॥ ४ ॥

अकट १२ श्लो० स्रग्धरा.

मुख्यस्थानीहिजेंव्हा वरविनिजडजे सर्वजे
तेनिंवाडे भाषानेस्वस्यल्ह्यांवे अणिकतरज्ञ
मा कोडतीवाक्यमोडे जोडावेत्याहित्याला स
कलसुनसिफे यापरीकोडतीजे वाक्यानेपूर्ण
कीजे रविमतअकटी तीनकल्मेविराजे ॥ ५ ॥

अकट १८ श्लो० स्रग्धरा.

टग्गीडाकाइटीचा किमपिनरजमा होउनीउर्फ
तैसें त्यालाडाकाइटीचे निकटदरवडा घालती
होयऐसे शाबीताहेगुन्हा ज्या वरजरतरतेदंड

ण्याकेदमोटी देशातूनीहिन्याचे नवयुगअकटी
बोधिलात्यानुसारी ॥ ६॥

अकट १९श्लो०मंदाक्रांता

घाणाचीकी समजअसता घेतलातेचवस्त
ज्यानेज्याचे प्रथमपरिते नोंदिलेतेच अस्त
त्याचेचाले ह्मणुनिकथिले तीनकलमंतसेकी
एकोणीसा कटिचपहिला रद्दआहेविलोकी ७

अकट २१आर्या

ज्यारीतीनेहोइल मोलकन्याचीरवानगीजैसे
मोशिक्षसरापूर्कड एकविसअकटीनिरोपिलेऐ
से॥८॥

अकट २४श्लो०इंद्र०

डाकाइटीचाचगुन्हाठकाव केल्यानयासफतवा
खलुशास्त्रभाव नाहीचन्यायाविषईगिन्ना

सद्बोधचोविसकटीप्रसार ॥९॥

अकट २५ श्लो० वसंततिलका.

जीर्जीनसे णिगटडीहि बनावटीचे इष्टेंड्यचा चपरदेशिहिकंपनीचे आणेलजोहिजलमार्ग काढूनजेव्हां होतीलजसरसपंचविसाकटीहा १०

प्रस्तावनाआर्या

व्याख्यानविनायकनर सिंव्हानेमंजबोधपा- काहीं समजावेंपरिकाथिलें नेनाळीसाकत्तल रेकाहीं ॥११॥ ७ ७ ५

सन्न १८४४ इसवीचे अकटाचे व्याख्यान.

अकट २ श्लो० स्रग्धरा.

द्यावेजामीनखर्चा वेिआणिनकळा सर्वइंग्ली शभाषा फिर्यादीच्यासमंधी आखिलतरजुमा-

कौसलीविनआशा आहेज्याचीकराया अपि
लहिच्चव थ्या काय द्याचे शतावे कल्माचाभावऐ
सा हूय अक्रियुगे कल्मसारांश प्हावें ॥१॥

अकट ५ आर्या-

सोडनिकाडिलजोको आज्ञावाचूनगोरमेंटाचे
दशशतमुद्रादंडच होइलत्यालाशयाकटींपंच २

अकट ८ आर्या-

नेटिवअफीसरको सेन्यासिपाईसकोर्टमार्शल
हा केदूतदेविण्याविसि अष्टाकाटप्मावबोधिला
पाहा ॥३॥ अकट ९ श्लो० शार्दूलविक्रीडित-
अर्जीच्याविषई विस्रुरव्यसदरा मीनाकडेकींत
से द्यावीकीं सदरामिनासप्रतिवा दीनाहिताव्या
तसे ऐकूनेअणिजोविचारकरणे ताव्यातआ

हेजरी कल्पेपंचनवाकटीचकथिला तात्पर्य होयापरी ॥४॥ अकट १४ आर्या

जीवंताहेतोपरि कैदकरायातसेतरीपार करण्या ससदरकोडत मुख्याहेकाय्चितुर्दसीसार ॥५

अकट १५ आर्या

कापुसरेसिमकापड यावस्तूचेजकातबंद रिकीं घ्यावीकैसीयास्तव पंधराव्याकटिविचारआहेकीं ६

अकट १६ आर्या

सोळाव्याकटिकथिला षट्कल्पानेवनाविलेषी च त्याचीजकातकेसी घ्यावीह्मणहूनबोधतोस्पष्ट ७

अकट १७ श्लो० स्रग्धरा

अंग्राच्याकीकुलाबी महसुलकरण्या फौजदारीदिवाणी नेमायालायजंटे अणिकपरस्थिअधि

टं रत्न्यात्यांत्र कर्णी त्यांहि कामे करावी कमिलणु
नितसे सर्वकानुप्रकारें सत्राव्याच्याकटीहे विक
थन कथिले पंचकल्पे विचारे ॥८॥

अकट १९ आर्या·

नानावस्त्र कवरी कीं घेण्याचीजी जकाततीबंध या
शिसि सप्त प्रकल्पो येकोणीसाकटीचहाबोध ॥३॥

अकट २१ आर्या·

झाझीं चढूनने टिव दुसऱ्या देशात जाव या हुकुम
लागेयचें वीसा कटिनास्यर्योस्ति सप्तदशा कल्प १

अकट २२ आर्या·

नांव्याचे जे ऐसे करण्याचे टंकसाळ यास्तव हे कं
ल्पे वेद निवेदन बावीसाकटिविचारतो पाहे ॥११

प्रस्तावना आर्या·

व्याख्यानविनायकनर सिंव्हानेमंजुबोधपाका
हीं समजावेंपरिकथिलें चवेचाळाकटानुरेकाहीं
सन्न १८४५ इसवीचेअकटाचेव्याख्यान·

अकट २ आर्या

जारस्त्रीच्याकर्मा विसिभर्त्तारासिवायफिर्याद
ऐकूनेजरिशाबित होयेध्यकटीतयाघडेकैद ॥१॥

अकट ३ आर्या·

व्यकटीअफीलखर्चा जामिनघेण्याथवानघेण्या
स यानावीकथिलाहे स्पष्टपणेंइ ग्रइस्यताभास
२

अकट ८ आर्या·

सरकारामलदारा पासूनाफीलखर्चजामीन घे
ऊनेयाविषई अष्टाकटिसर्वबोधिलेंकथन ॥३

अकट ९आर्या·

नानाजीनसयावरि करली किंजकातशेकडाटके
केलीरीतप्रकटी नव्याअकटीनिरोपिलेपक्के ॥४

अकट १० श्लो० स्रग्धरा·

झालीफिर्यादद्यावे प्रथमसमनजो त्याकडेपो-
हचवेना ऐसेझाल्यासतेव्हां त्वरितचप्रतिवा
दीसधण्यासअन्या द्यावेवारंटत्याला ह्मणहु
निकथिलें कोर्टनादालतीचे आहेमुक्त्यारताकीस्त
दशमअकटी भावव्हावेंतयाचे ॥५॥

अकट ११ आर्या·

दशमाकृतार्थव्हावें आहेकामासफौजदारी-
च्या कथिलाआषयअकरा अकटीरीतीनसेपाहा
त्याच्या ॥६॥ अकट १५ श्लो० १ आर्या २
माजस्वीदारासमक्षी जमिनजलतसे मासळी

मारण्याची जागा आणीककाहीं जमिनभवविसी
आणिवाडीतयाची कोणीफिर्यादकेला तरिशशि
महिना त्यातकीजेनसेकीं ऐकूनेससकल्में ह्य
णहुनिकथिले पंधराव्याकदींकीं ॥७॥

अकट १५ आर्या २

पंधराकत्यर्थाहे नेटिवअफीसराणिलष्करचे
सोजरदेणघेण्या व्यापाराचेतसेचकर्जाचे
यावितरिक्तजरिकीं फिर्यादाहेनसूनयेष्टाप॥
अर्ज्याच्याव्यासर्वाहिं कोडतसाध्यावरीचकामो
प॥७॥ अकट १८ श्लो० २ इंद्रवज्रा·

जीवंतआहेपरियंतकैद जोसोसणाराकरण्या
सबोध कैदीसउक्तजरितो हिहोये शीक्षाक
सीत्यासघडेलकाय॥८॥एतद्विसीतोकथिला

ह्निकल्यें अष्टाकटीप्पावरसमप्रकामें मृत्यूतरी-
पारकरांवयाला आज्ञावरूनीजडजीतयाला ८

अकट २९ श्लो० शार्दूलविक्रीडित-

कामेंपुष्कळफोजदाऱ्यणिदिवा णीझालियांको
सला नेमायाअधिकारताखिचतिथे ज्यायंट
जडजाखिला धाडावेंरवलुकामल्याहिंकरणे
जिल्हास्थजडजापुढी कल्याहेकाशिलानिवा
रसगका एकोनतीसाऽकटी॥९॥

अकट ३१ आर्या

लश्करचाकरसोजर अफीसरज्यासपेनसीना
हे त्यावरटाचनबसतो एकतीसाकटिह्निकल्यतोपा
हे ॥१०॥ प्रस्तावनाआर्या-

व्याख्यानविनायकनर सिंव्हानेमंजुबोधपाका

हीं समजावेंपरिकथिलें पंचेताळाकदानुरेकाहीं,,

सन्न १८४६इसवीचेअकदाचेव्याख्या०

अकट १ श्लो० १ आर्या १

वकीलासफीचाचतुर्थांशदावा परीसाक्षहोता
निवाडानद्यावा असाभावएक्याकटीवर्णिलाहे
सविस्तारतेसमजल्येचपाहे॥१॥मुनसिफलो
कालाहे दंडकरायावकीललोकातें त्याबाबदि
जडजकरी नाहीफिरणारसत्यमानाले॥१॥
गुणअवरूनेचुतनर आहेत्यालासिकेलकीस
नद विपरीक्षाकींद्यावी सदराहालनहाणूनहे
निनद॥२॥

अकट २आर्या

अकरदहूयहिकलो कथिलाकापूसबंदरीनेळा

कोणाजकातनाही एतद्विषईविचारसर्वाला॥२

अकट ३ श्लोक·

जमीनीच्याकज्या बहुतअसतोहद्दविषई तया
नाशालागी अकटितिसरा कल्मषट्हीं सवि
स्तारेहद्दी ठरउनितयानिश्चयपणा तसेशी
क्षामोडी जरिनत्तुतया बोधुनिजना॥ ३॥

अकट ५ आर्या·

करलातिलजोपोलिस त्याचीअकत्यारताअ
सेकैसी याविसिपंचमअकटी कल्मविशून्ये·
निरोपिलीऐसी॥४॥

जाहिरनामा·

तेराकानुयुतेकीं जाहिरनामारजेविसीप्रगट
घ्यावेपगारकापुनि कोणांकेसेनघ्यानयानिकट

अकट ११ श्लो० स्रग्धरा·

खांदेशप्रांत देशी अहमदनगरी त्यातले
कांहिगांवे मुंबाईकायद्याचे हुकुमच अमला
पासूनी मुक्त व्हावें एकुंतीश्वांत भागा वरुनर
थकजे शेवटीली हिलेले तेथे केले एजंटा करि
ननु अकरा पंचकल्मे निबोले ॥ ५॥

प्रस्तावना आर्या·

व्याख्यान विनायक नर सिंव्हाने मंजु बोधपा
काहीं समजावें परिकथिले सेताळीसाकदा
नुरे कहीं ॥ १॥ संपूर्ण·

सन्न १८४७ इसवीचे अकटाचे व्याख्या०

अकट ५ श्लो० स्रग्धरा·

इस्टंडयाकंपनीच्या हुकुमपरमिते फौजदारा

र्थज्याची संस्थानी अन्यदेशा वहिवटकर-
ण्या मुख्यताहेतयांची शीक्षापूरीकराया ति
स्फळभपडण्या ज्याजपासीतुरंग तेथेंधाडून
द्यावे निगमस्फकलमें पाचव्यांलभसंग ॥१॥

अकट १० श्लो० स्रग्धरा-

अठ्ठाछ्तीसतीश्चे अणिकखलुतसे त्रेयचा
ळीसवीचे चोवीसाकायद्याती ललिखितहु-
कुमा कोरटावाचुनीने कोर्टांन्याजन्मपूरी ठर
विणअसल्या त्यातरीपारकणी आहेमुख्य
त्वनाही परिलिखितकरणे दसरीदाहिणी २

अकट १३ आर्या-

हिंदुस्थानांचेनर जातिलसिंव्हद्वीपासहोत्या
त एकुंचाळीसचेोदा जोभागाहेचरहतेरात ३

अकट ३०आर्या·

विद्याभ्यासाविषई ग्रंथस्वामित्वआणित्यारीती
कथिल्याविंशत्यकटी सन्नाकल्येसविस्तरेंनीती ४

प्रस्तावनाआर्या·

व्याख्यानविनायकनर सिंव्हानेमंजुबोधपाका
ही समजावेंपरिकथिले सत्तेताळाकटानुरेका
हीं ॥१॥ संपूर्ण·

सन्न१८४८इसवीचेअकटाचे व्याख्या०

अकट ३१श्लो०स्रग्धरा·

कोणासीखूनहोये अणिकजरिकुणा खूनहो
ईलऐसे माहीतासूनज्याने शिशुहरिलुट
णे दर्वजाएकडासे नोहासित्धीसनेपया परस
हअसता त्याठगाअर्थआहे पोगेचोरीश्च

ले कारिर्वागतिसरा बोधिला भावपाहे ॥१॥

अकट ६ श्लो० इंद्रवज्रा·

अन्योंप्रजीराज्यसमंधिजातो एतोतसेमालहि गलवतेंतोत्याचीजकातदरसाररिवन्हावया· सी हाभावषष्टपरित्यातअसेविषेषी ॥ ६॥

अकट ७ आर्या·

सदरीअकदाचेकी केलाहेकींबरानिराकर्णक स्थद्वयेनसप्तक पाहातोनूर्णअर्थपरिपूर्ण ॥२

अकट १० आर्या·

संस्थानमाडवीचा मंबाईच्याचरवालसाताला कानुनतथेचाले कलमअितियेदशाकदीकथि ला ॥४॥ ❦ ❦ ❦

अकट १४ श्लो० मालिनी·

ठगदरवडियाला कैदसमाब्दव्हावें समजुनिक्षणि
वस्तू चोरलेलेंनघ्यावें॥ कमिटनयकरावा हेचरुद्रा
करीत्री फलसनतुन द्यावें मोलवीमत्तशास्त्री॥१॥

अकट १८ श्लो० स्रग्धरा.

द्यावामाजीनबावा फ़रलफ़किमुचा दौलतीचाविचार
सर्कारानींकरावा जरिक्रणअसल्या फेडहीकारभार॥
संरक्षावेंकुटुंबा अणिकनकरणें कायफिर्यादचाले
बाकीपैसातयाष्टा दशकिन्वअकर्ता चारकल्मेंनिघाले
१

अकट २१ आर्या.

एक्केविसाक्रीटहूय कलमजुगाराणिपेजलेरवाचे॥चा
लेफिर्यादनहे कोडतिस्रुपीमकांहियोगाचे॥१॥

प्रस्तावना. आर्या.

व्यारव्यानविनायकनर सिंहानेंमंजुबोधपाकाहीं॥ स·

जावेंपरिकथिलें आहेनाव्हाकटाक्षुरें काही॥ ३॥

सन्१८४१इसवीचे अकराचें आख्यान.

अकट२आर्या

धिंडनडागूनेकीं तद्दिशिकानूनबंधकेलाहे॥ कल्प-

हूयेंहूयाकटि कथिलासारांश हाचतोपाहे॥ १॥

अकट४श्लो०स्रग्धरा.

वेडाभ्रांतिष्टकैदी जरिनतुअसला त्याविरु न्याय-

केसा झालात्यालागुन्ह्यानें विरहितकरणे आणिवं

दीतनेसा॥संरक्षावेंअशातें आणिवकरुनियां सु

क्ततात्यासनेमें विस्तारेंचोकटीक्की सकलविषयह्या

बोधिलासम्यकल्पें॥ १॥

अकट६आर्या.

अर्मारील१करीचे जनपेनशिनावरीद्रव्यपमल

चाळेनकधीपडकरी वेदसकळांनिरोपिलाविमला। १

अकट १२ श्लो॰ शार्दूलविक्रीडित·

सन्नष्टापंचयुग्मद्व्यदशमुनिंचा कायदाकींद्रयाचा
त्याचेछत्तीसकल्या तिलमजकुरजो त्यापरीचोक-
शीचा॥आहेकर्णयासअकस्या रनिरिवलसदरा दा
ळतीलाणिजोकां आराकस्याश्रयाहे नचकारिजरि
नो चारकल्में विशंका॥ ३॥

अकट १४ श्लो॰ शार्दूलविक्रीडित·

जोकोणीनरलश्करावरचडी किंवाफितूरादिकें केला
त्यावारकीं गुन्हाकिळनये शाबीतझाल्यासकें॥
यावज्जीवसमुद्रपारकरणें सभाव्दकेदाथवा त्या
लासक्तघडे नशास्त्रमतचो कल्में करींचोवदा॥ १॥

अकट १५ आर्या·

सत्ताविरुद्धआज्ञा माव्याकलेलसहतीरकम ॥ पं-
धाव्याकाळिली आहेत्यालावपूर्णशशिकल्म १

प्रस्तावनाआर्या.

व्याख्यानविनायकनर सिंहाळेंगुंडोपंतकाळें ॥
समजावेंपरिकृधिलें ळकुनपन्ना कदापुरेखांहीं ॥१॥

सन्१८५०इसवीचे अकरावें आख्यान.

अंक८५ आर्या

ब्रीटनदेशावांचुनि गलबतिमालासकोठेंनज का
ना॥इष्टेंस्याच्यादेशीं पंचाकटिकल्मएकवृत्तांत॥१॥

अंक८६ आर्या.

लष्करिहोतानगुन्हे माफकरायाधिकारदिधलाहे॥
हिंदुस्थांडरहनचीफा षष्ठाकटिकल्मचारतेंपाहें॥१॥

अंक८७ आर्या.

अद्वैतमंडिष्टाकर रद्दास्त्यन्यस्थळींगुनेगार।।नेतादि
जतेंमणगो सत्ताकटिकल्मतीनस्कृविचार।।१।।

अकट९आर्या

कुंबाय्यन्यादिकाणी लघुकर्जाचेंवमूलहोण्याला।।न
वअकटीहेकथिलें शतएकादशककल्महोत्याला।।१।।

अकट१०श्लो०स्रग्धरा.

आर्वस्थानातुनींकीं गलबतअइनी बंदरीमालयेतो की·
ण्यादेशांतुनींकीं गलबतजरिकीं भर्तडामालजातो ना·
नानेकापदार्थी नजुकसरतया दोनकल्मेनदाही अठुं·
ताळेसवीचा ऋतुअकटिअशा बाबदीलागुनाही।।१।।

अकट११श्लो०स्रग्धरा

एकेंताळेसवीचा अकटदशतया कल्मतेशास्तिरद्द
सर्कीराचेंमिळाफा णिमदतकरणा रेणिसंस्थान·

शब्द॥ त्या च्याराज्यांतजाये गलबत कसिणी च्या वयाचा प्रकार अंका च्या च्या कटी हा विनिखिलक थिला पंचकल्मेंविचार॥ ६॥

अंकट १२ आर्या.

सर्कारीद्रव्याचे करणारे वसूल ज्या जमीनीचे॥ व हिवाटणार जामिन द्यावे काटिषट्क कलम बाराचे॥ ७॥

अंकट १३ आर्या.

विश्वासघातकरणा ऱ्यांना शीक्षा करावया अंकट तेरा सत्तराशीं पन्नास चा विबोधिला प्रकट॥ ८॥

अंकट १६ श्लो॰ स्रग्धरा.

नानाभाना करूनी परविषयहरे चोरठकादिनां ये न्यायें साबीत झाल्या वरिक इदतथा आणि दं डीकरांचे ज्यांचीनुकसान झाली कृपापिच्च अवघे

दंडपैसात याव धावेंहाभावसोळा कटिंकलमप्रमाणें दंडकांहीलिलांव॥१॥

अकट १७ श्लो॰ स्रग्धरा

मंबाईच्याकुलाबी नयसङ्कतसे लोहरत्नाकरा॰ या जाग्याचीन्यूनताकीं अणिजडपडल्या घाल॰ तानाहिंपाया॥ एयेज्याचेजमीनी सकलसदन॰ हीं पाडवांचेमनाक् गेलाहक्काणित्यांचा ह्मणहु निसतरा कस्यसेकस्मएक॥१॥

अकट १९ श्लो॰ स्रग्धरा॰

दाह्मवर्षावयाचे हुनिकमिनसणें आणिअशब्दहू नी जास्तीचेनोअसेजे लघुशिशुकतया योग्यधं दाकळोनी पंचेवीसाग्रकल्ये ऊरमशिकविणे ए कुणीसाकटीहा विस्तारें सर्वलोका समजुतिकरि॰

ला बोधिजन्मास्याहा ॥१३॥

अंकट २१ श्लो. स्रग्धरा

हिंदुस्तें छादिक्यांदे त्रिपुरुषजन्या आन्यधर्मा नुसारी जातीबाहेरसेल्या आगमनयथा इक्क नाह्मीविकारी इहेंडयाकांनीतें उपरधिगणाना नायकूनें अथास आछाईकोडतान्वें किलशशिकलसें वर्णिलाएकवीस ॥१॥

अंकट २४ आर्या.

मुंबइदपामध्यें नेयतशास्तूजकातनरपुरुषा॥सा डेसातरुपाया कल्मन्यकटोविचारचोवीस॥२४॥

अंकट २५ श्लो. शार्दूलवि.

देहानाशविकार कारकअसे देईलजीव मर्की जोअन्याविष त्यांसकांहिबरपेंसिंधूत यासा

णकीं॥ यावज्जन्मविशालकेदकरणें वेदाब्दकींशेव
टीं कानूनाचलणाकरी त्रिसिकवी पंचेंविसाव्याकरीं
१

अकट २६ आर्या.

कलकत्तारवेरिजकीं देशीबंगालनिर्मलाध्यान॥क
रण्याचेदाकल्मे सवीसाकरिंनिरोपिलीमात॥१॥

अकट २७ आर्या.

गलबतव्यापारीकीं करणेंकेसेरजश्तराविषयीं॥सो-
ळाकल्मेंकेली सत्तावीसाकटीबरीसपई॥१॥

अकट २८ आर्या.

गलबतावरमोट्या व्यापाराच्याचबाबदींसार॥ए
केताळिसकल्में अठ्ठावीसाकटांतविस्तार॥१॥

अकट ३० श्लो० स्रग्धरा.

सेताळीसे सवीचा प्रथमअकटिजो भावतोन्यून·

तेव्हा नेव्हांपूर्वींवकीला विषयिकथनजें कांहिं द्यावीं
तयाला॥ नाग्रेअटकायकेली रिग्युल्युरअफिला
दीडमहिनांचिसंख्या मासत्रीचीनतीसा अकटि
चकथिली चारकल्मेनव्याख्या॥१॥

अकट ३१ आर्या.

मंबइएथेंमीठा सर्कारीवसूलरक्षणाविषयीं॥ क
ल्माषेंकीं कथिली एकतीसाव्याकटींवरीसफई॥१॥

अकट ३४ श्लो० स्रग्धरा.

इथेंऽस्याकंपनीच्या मुलकिजारिविभू थोरराहे थवा
कीं राजद्रोहामुळेंने कथदफ ततया रक्षणाच्यावि
वेकीं॥ किल्यामध्येंतुरंगीं तजविजकरण्या स्थान
रीतीप्रकारें चौतीसाव्याकटीह्या त्रिकलम कथिला
भावमोक्ष्याविचारें॥१॥

अंक ३५ आर्या.

मंबाईलाख्यांनच तरिवरधेण्यासमाणसासकर।
अत्राकल्मेंकथिलें पत्तीसाव्याकरांनविस्तार॥१॥

अंक ३६ आर्या.

गोरेगसिपाईजे लश्करिचेत्यांसकैदझाल्यानें॥ने
मणुकाणिपगारी हक्कन छत्तीसयुग्मकल्याने॥१

अंक ३७ श्लो० स्रग्धरा.

सर्कारीकार्यकर्ते निखिलजन जरी वागणूकीतखो
टे मोटेदुष्कृत्यकेलें खबरपरसुरवे ऐकिलीसत्यवाटे॥
त्यान्नीपंचानुमत्तें चपकासिकरण्यासाधिकारास्ति
तैसे त्यालासपिंडकीजे सदतिसअकटीं कल्पपं
चेविशेऽसे॥२३॥

अंक ३८ श्लो० स्रग्धरा.

फोणाच्याहीसमोरे कइदकतजना फोजदारीस-
मंधी खटल्याच्याचोकशीच्या समइचकरण्या-
नोवकीलासमंधीं॥त्याच्यातर्फेवदावें कुणिसन
दिअसो यापरीसर्वसार विस्तारेंबोधिलाहे अक
तिसअकटीं वर्ततेकल्मचार॥१॥

अकट४१श्लो० इंद्रवज्रा

सिंगापुरीपोलस वेटजेथें मल्कापुरीयास्थळिसर्व
तेथें॥पंगूभिकारीठिवणे॥णिनेणें त्रीकल्मएके वा
ककटांनजाणें॥१॥

अकट४३आर्या

मंडळिनोंदायाचे त्रेचाळाव्याकटांतहासार॥एके
ताळिसकल्में कथिलाहेकीबहूतविस्तार॥१॥

अकट४५आर्या

कारोनरूअगलाचा नियमऐंताविशीं विचारांश॥
पंचेताव्हा कटिकीं चौकशिकरण्येक कल्पनिःशेष॥ १

प्रस्तावनाआर्या.

व्याख्यानविनायकनरसिंहानेंमंजुबोधपाकाहीं॥
समजावेंपरिकथिलें पन्नासाव्याकटाजुरेकांहीं॥ १॥

सन्न १८५१ इसवीचेअकटाचेंव्याख्यान

अकट ४ श्लो॰ स्रग्धरा.

मुंबाईताणिताव्या नगइरसनदी नायवाचेणितेसे-
एकाकिंवाधिकानें मणुकविकरण्या कामत्याचें हि-
कैसें॥ माजस्त्रेटासआहे हिगवरनरत्या कौसला
लाधिकार प्रायः संदूरवेदा कटिकृतुकलमें बोधि
लासर्वसार॥ १॥

अकट ६ श्लो॰ इंद्रवज्रा.

आहेतजास्याकितिएकफोरा साचीजमीनीवरिह कृधारा॥ इंग्लंडमंबाइतनप्रकार साव्याकटींचो विसकल्पसार॥१॥

अकट७ श्लो० वसंततिलका

फिर्यादजीप्रथमकोडतिदाखलाहे तीचाअपीलरव लुइशिपशलादिपाहे॥ झालेनरीहुकुमआदिलको ललाचा चालेलसप्तअकटींयुगकल्पस्याचा॥१॥

अकट८आर्या·

स्लेप्रसिद्धपूला रहदारीचेजकातघेण्याला॥अ ष्टाकटिंकल्पाष्टें सर्कारासाधिकारदेण्याला॥१॥

अकट९आर्या·

मुंबइत्यापूर्येथें जोनररवेकेजुगारगुप्तपण॥होई सहस्त्रदंडी षोडशकल्पेंनयाकटींकथन॥१॥

अकट १० आर्या.

अष्ठाएक्केचाळिस इसवीचाअकटवीसत्याचाच॥
कथिलाअर्थदशाकटिं पंचमकल्मेंनिरोपिलाहाच

अकट १५ आर्या.

मुंबइएथेंरूजर केरकचोरा मिळूनविकुणारा॥ज-
मीदंडहिहोइल पंधाकाटदशककल्मसुविचार ।१॥

अकट १६ श्लो० स्रग्धरा.

द्रव्याचेमालमत्ता मिळकतदुसरी कोणतीतारणाचे
कापत्यानेंथवाकीं विगतनयपथा चोरलेमालज्या
चे॥ घेतोरवातोविकूनी मिळविसमजता घेयजो-
त्यासशीक्षा होयेसोळाकटीकीं करुनिसुकदमा पा
ठयावेंसमक्षा॥ १॥

प्रस्तावनाआर्या.

व्याख्यानविनायकनरसिंहानें मंजुबोधपाकाहीं॥
समजावें परि कथिलें एकावन्नाकटानुरें कांहीं॥१॥

सन्न १८५२ इसवीचे अकटाचें व्याख्यान

अकट १ श्लो० स्रग्धरा.

जकातीच्याबाबी निखिलममई डाखिसगळ्या ठ-
रावाच्याकानू नरहितचझाले जुकथिला॥ बहु
व्यासे लोका समजघडण्या पूर्णनव्हे था अठ्याहत्री
कल्मे प्रथमअकटीं सूक्ष्मसत्पथा॥१॥

अकट २ श्लो० स्रग्धरा.

समुद्राच्याकांठीं चपरकियरा ज्यांत खुषकी ज-
कातहेमाला वरहिसगळा जायअणकी॥ दिवा
णीमाजरुत्री टरवलुनजिथें तेंच परर ज्यमाना
वेंऐसें ह्ठिनियअकटीं कल्मअकरा॥१॥

अकट ३ श्लो० शार्दूलविक्री०

दर्वेकर्णिकरवा हुनीहिनिघती जेवस्तुमक्कातया
देयासुरव्यअसे कळेकटरसा हेबान्यलोकानया॥
जिल्ह्याचेणिक बादशाइजितके सप्नीमकार्टेजिथे
तेथेंनात्यधिकारतीनअकटीं अष्ठासकल्पेमिते १

अकट ४ श्लो० इंद्रवज्रा०

सोडूनिजेमोराशिबंदरास टापूंतजातातनयाविशेष॥
कानूनचद्रक्षणव्हावयास चौथ्याकटींपंचमकल्पभास १

अकट ८ श्लो० इंद्रवज्रा०

लवाजमाशोरिफखर्चद्यावें नाकीतपत्रामलचालवावें॥
हेकोडतेमंबइडारिवसर्व अष्टाकटींअष्टसुकल्पभाव॥१

अकट १२ श्लो० इंद्रवज्रा०

कोणाकसेप्रामदनामझालें धाराअहेनाहिंतयासचाले

हीचोकशीपूर्णकरावयाला बाराकटीरुद्रसकल्मत्याला

अकट १२ श्लो० वसंततिलका.

सप्रीमकोर्डतिनसेऽन्यअदालतीचे मुख्यापराधवि-
षयींकरिदंडत्याचे॥न्यूनाथवानिखिलमाफकरावया
ला तेराकटींनसरकारहिकल्मत्याला॥१॥

अकट १६ श्लो० स्रग्धरा.

इष्टेंड्याकंपनीच्या मुलखिनतुजिथें पादशाइसको-
र्टआहेताणीकतेथे सकलविषयजे फोजदारीविशि
ष्टे॥त्याच्याकैशास्त्ररीती आणिनयकरणे कोणत्या
हीप्रकारें विस्तारेंषोडशाव्या अकटिसकलमें सप्त
विंशोविशेषे॥१॥

अकट २१ श्लो० मंदाक्रांता

जिल्होजिल्हीं गइरसनदी डीपुटीनेमण्याचे त्या-

णीकेंसेस्क्नयकरणे कायअकत्यारत्याचे यांच्या
बाबीकथनकरणें दूरकेल्यापराध एकेवीसा अक
टिकलमें पंचमेंपूर्णबोध॥१॥

अकट २३ श्लो० शिखरिणी.

दुराचरणेंकर्णे गफलततसे बेअंअदबी अशादंडीं
होये निखिलकिमपी न्यूनकसबी मिळेदंडापेकीं
विषयजितका खर्चघडला मुदाईतेवीसा अकटि
कलमे तीनकथिला॥१॥

अकट २४ श्लो० स्रग्धरा.

एतद्देशीयमर्त्यां विषयुतकयफीजीनसेभक्षवाची जो
रानेंच्याकरीतें करविलफसवी व्यर्थकेंदेंतठेवी॥ का-
नूनानेंविरुद्धे ठकविलपरदेशासनेयेअशाशी शि
क्षाव्हावीह्मणोनी रविद्युगअकटा णबकलमेविशेषी १

अकट २७ श्लो० स्रग्धरा.

पोळीसापाटलानें हरमुखरुपया ज्यात चोरीअसेल
नानाउत्संगळेगी दिलिपरपुरुषा केदवेदा नमूल ॥
झालीफिर्यादसाबी तचमगरुपये पंचपर्यंतदंड-
खोडासट्तासमत्ताविसअकटिअसे वेदकल्पेंवि
भांड॥ १॥

अकट २८ आर्या.

पोळीसाच्याकामी बंधाहेसदर फोजदारीला॥ पा
हाण्याचेंकीकोसळ करतिलअट्ठाविसाकृर्यांहिं
कला

अकट २९ आर्या.

एकुण तीसाअकटीं सदरस्थितजडुजेहिनोफिरणें
सर्किटकोसलदेतिल सनदजरीकांत्रिकल्पपरिकरणें
१

अकट ३० आर्या.

परराज्यांतिल जे नर एतद्देशीय मानवा धक्क॥ घेण्या
अर्जी द्यावी तीसाकस्यर्के कल्मशपथांक॥१॥

अकट ३३ श्लो॰ शार्दूलविक्री॰

पोलीसाम लदारला चूकुणिजे घेतीत सेकी जनीं वार्ता॰
गेररहा असेंहि कळता तात्काळ मुख्या मनी॥आ॰
त्यातीव्र रपोट मुख्य विभुला कर्णेकिंवाऐकणें बत्ती॰
साकटि वेदकल्मगणनें संबोधिला हेपणे॥१॥

अकट ३३ श्लो॰ स्रग्धरा॰

ज्ञाळाहेसत्य ज्याको डतिननुपरिजि ल्ह्यांततोको
निवाडा चालाया दारवलातो अमलहि कथितों चा
लला घ्याव याडा॥वादीमुकत्यारआहे जिथअम
लचले सर्वकानुमकारें विस्तारें ते करावें दशकल॰

मसुतें तेंत्तिसाकस्यरखेरे॥ १॥ व्याख्यानविनायक नरसिंहानेंमंजुबोधपाकाहीं॥ समजावेंपरिकथिलें बाबन्नाव्याकटानुरेकांहीं॥ १॥

सन १८५३ इसवीचे अकटाचें व्याख्यान.

अकट १ श्लो॰ शार्दूलविक्री॰

मद्रासाणिकमुंबईसमुलकी अल्पावयस्कें मुलें चोरीजेकरितीलअन्यविषया शीक्षातयानोबळें मारावेंफटके तसेकरतळी पाठीपटेलंपटी शालाधीशजसे नकेंदकरणें कल्महृयेकाकटीं॥ १॥

अकट २ आर्या.

श्रीटनदेशीयाच्छा चेंकुळउपभोग्यताजमीनींची यादेशीं स्थतापरि धावाजावहृयाकटीहितिये ची॥ १॥

अकट ३ आर्या·

लोखंडीरस्त्यावर रहदारीबाबदीनवाटसरा

बंदोबस्ताविषई अकटिचोवीसकल्यात्यावसरा
१

अकट ५आर्या

अष्टाएकुंचाळिस चौथाकानूनसप्तकल्माचा र

द्दाषयकेलाहे कल्मेकेपाचव्यातहोसाचा ॥४॥

अकट ७ श्लो॰ शार्दूलविक्रीडित·

जोकोणीदुसऱ्याघरीसिरुनिया माराकुटीतेकरी

मालालान्यपदार्थवस्तविषयापीडाकरीकीजरी

माजरूकेटमह्यापरधनसल्या ऐशागुन्हाचोकशी

कर्ण्यालाभगण्यातिठाविभुअसे समाकदीह्केसी
१

अकट ८ श्लो॰ स्रग्धरा·

संस्थानीत्याकुलाबा दिशिनिखिलतसें मंबईकाइ

द्रजो चालूकर्ण्यास्तवीते पणसकलदिवा ण्यन्न·
कोडतेनकीजे॥ अंग्रेसर्कारत्यान्चे अतिलगतप
णें आप्तआहेयशोदा बाईसाहेबईच्या वरिच
स्तअकटी तीनकल्मोविशोधा॥१॥

अकट ११ श्लो० इंद्रवज्रा·

सिंधूकिनाऱ्यावरगेहबांधी आडाविहीरीहतपा
समंधी॥ मंबाइच्यान्यायपथ्याकुलाची रुद्राक
टींअष्टककल्मलांबी॥१॥

अकट १२ आर्या

अशाविपन्निसर्वी देशीचालेलजोकुलाच्याच्या
व्यकटींटरावज्यापरि बाराकटिशून्यकल्मसद्भावा १

अकट १३ आर्या·

मंबइदेशींनूतन राज्यालेत्यांत कायदाचाळे॥सिं

देणि। विशालगाडि तेराकटिंयुग्मकल्पकें कथिलें॥ १

अकट १६ आर्या.

नानारीती कथिल्या स्पिशलअफिडीकरावयासाठी

अन्काकल्मेंरकमें बहुविस्तारेणषोडशीअकटी॥ १

अकट १८ आर्या.

दारू केपीचेजे जीनसविकण्यासलधकरीरीत॥ शी

क्षाविदंडकेल्या अष्टदशाकटि घडेलविपरीत॥ १॥

अकट २० श्लो० स्रग्धरा.

ज्याचे कामधकाम प्रतिदिनिनन्नुतो कोडतासन्निधा-

नी जाचें कांहींच कार्या तरिजरिहजरी ध्यावयाला

नकोणी॥ कांहींबीजेवकील प्रकृतिविकृतिनो व

र्तमानार्जपत्रें लीहूनी बोधयावें दशयुगअकटीं वे

दकल्मेंविसूत्रें॥ १॥

प्रस्तावना आर्या.

व्याख्यानविनायकनरसिंहानेंमंजुबोधपाकांहीं॥
समजावेंपरिकथिलें भिपन्नाव्याकटांनुरेकांहीं॥१॥

सन्न१८५४इसवीचेअकटाचें व्याख्यान.

अकट७ श्लो० आर्या.

इष्टेंड्याकंपनीच्या परमुलकिंअयोग्य गुन्हेचाअ-
रोप आलाहेज्यामनुष्या वरमनुधरण्या न्यायक
र्त्या कलाप॥राणीच्यासर्वदेशीं विहरणअमली-
सर्वयारंटमान्य शीघ्रद्यावें धरूनी कृषिअकटि-
तया पंचकल्मेंश्रिसान्य॥१॥अग्रासनाचीश्वाअ
कावाकायद्यातिलेस्पष्ट॥केलेंरद्दचकल्में तेंजाणा
पंचषष्ठहीकलम॥१॥

अकट८ आर्या.

अठ्ठाएकेचाळिस वीसेका वन्नचा तसेदाहा॥ अर्थ
स्पष्टाष्टाकटी केला हे चारकल्मकेपाहा॥ १॥

अकट १ श्लो॰ स्रग्धरा॰

इष्टंड्याकंपनीच्या विनिखिलमुलकी कोणतेही
दिवाणी कोर्टानेजो दिलेले फइसलहुकुमा ज्यांत॰
नोशब्दवाणी॥ व्यंगासोपद्धतीने रहितआफिल॰
कोर्टेनकंपेशरद्द नुक्सानीपक्षकारा नवअकटि
करा वेनकल्मेकबोध॥ १॥

अकट ११ आर्या॰

अर्धापेसाकरण्या बाबद्यकरुटांतआशयहा॥ वि
स्तारेंकथिलाकीं कल्मात्रितयेसमंजसेपाहा॥ १॥

अकट १७ आर्या॰

टिकटीपत्राहांसल घेण्याचेआणिनोंदण्याविषई॥

एकाहान्तर कल्में केलीसत्राकटांबरीस फई ॥ १ ॥

अकट १८ आर्या.

गाड्यावर भाड्याचे बाबदि कथिलाठराकटीसार ॥
ढोरवंदीरस्त्यावर कल्मत्रेचाळिसेसविस्तार ॥ १ ॥

अकट २१ आर्या.

ब्यांकास्तव किलसर्वा पैसादेण्याविशीं अभिप्राय ॥ एक्के
विसाव्याकटि कथिला कल्म हुयेंन्यनो काय ॥ १ ॥

अकट २९ आर्या.

बंदरिंयुरोपखंडी सूर्यारवाराग थीनपाटवणे ॥ ए
कुंतीसाव्याकटि कथिलासारांश हाहि कल्मानें ॥ १ ॥

अकट ३३ आर्या.

कश्चिदपिन्याधाधिप निजभाषणि निजकरावलीहून
कज्यातरिठेवाया तेत्तीसाकटि हराघ्यकेकथन ॥ १ ॥

अकट ३४ आर्या.

विघ्नग्रंथाचे जे स्थानास्तंभा विनाशकाशीक्षा। वो
तीसा काटिकाथिली तेविसकलमें बहूतसाधिविक्षा॥ १

प्रस्तावना आर्या.

व्याख्यानविनायकनर सिंहानें मंजुबोधपा ग्रहीं।
समजावेंपारकाथिलें चोपन्नावा कटानुरे काहीं॥१॥

सन १८५५ इसवीचे अकटाचें व्याख्यान.

अकट २ श्लो० आर्या.

ग्याज़ी दाषीकजाही रखबरअसल्या वर्तमाना
द्पित्रें सर्वालोकोपयोगी किमपिच्चयकस्या त्यात
लेसर्वतंत्रे॥ जाणावातोपुरावा प्रथमदरशानी स
र्वन्यायाधिपानी पत्तीसावाच कानू दशमसग
ळा रद्दकेब्राह्मणोनी॥१॥ अष्टाब्द्याहुनिकमी

नसावा साक्षीजनाणीककसापुरावा॥ घ्यावाकसें कोणस्र योग्यतेचा पाहाण्यासमुख्यत्वहिकोडतावा १॥ २॥ जिल्ह्यांतिलसुकल्यारी पत्रेंशतमेलकावरी कोणी॥सुख्यामलदारानें सहिकेले तेहिचालती त्याणी॥३॥ अठ्ठावन्नसकल्मे उपरिस्थितसर्वभाव बहुमत्तें॥अकट हूयांतकथिला विस्तारोंनी निरोपिला एथें॥४॥

अकट३ आर्या·गीती

हिंदुस्थानातिलजे अर्मारानूनिलोकनफरारी॥ होण्यास्तवनवकल्मों व्यकटींदुर्बोधकाधकाभारी॥१॥

अकट१० श्लोक·शार्दूलविक्री०

आहेज्यापरिपक्षकारअसल्या इकारघ्यावातया साक्षीजोचुकवील सर्वनुकसा नीपात्रतोघ्यावं

या॥ साक्षीदारजनास योग्यसमने तेपाठवावेंकं-
सें आहे कीदशमाकटीविषयहा कल्मेणिये कोणि
सें॥ १॥

अकट १२ श्लोक-मालिनी-

मयतनरहयाती बाबदीत्यानुबंध अपकृतिघड
लेले त्यासव्हावेंनबंध॥ प्रभुविनिकटियेण्या द्वंद्व
कल्मेंविचार रवि अकटिंअसाकीं बोधिलापूर्ण-
सार॥ १॥

अकट १३ श्लो॰ मालिनी-

अपकृतिविनियोगें मेतमर्त्योकुटुंबा चिघडलि-
नुकसानी घावयापूर्णजावा॥ इतरविषयबदला
त्यासकिर्यादसत्त अयननिगमकल्मे हाचतेशाक
दांन॥ १॥

अकट १५ आर्या. गीती.

माहालानिहायपोलिस जायंटानेमणेसमुकस्यार॥
गोर्नरकौंसलपंधा कटिकल्मद्वनिरोपिलासार॥१॥

अकट १६ आर्या.

सत्ताविश्वातेविस तिसरागावस्थसाह्वाकलम॥
केलारद्दूनपट्टा घालावेंषोडशीत्रयेंगुल्म॥ १॥

अकट २६ आर्या.

सरकारी ज्यांकीज्या उधुरकमाठेउनीजरीमयत॥
तह्वरसासद्यावें सत्तीसाकटि-चपंचकल्मांत॥ १ ॥

अकट २७ आर्या. गीती.

सरकारीप्रामसरी नोटीच्यांकाशराधिकाराहे॥ को
णाकामेंकैसें सत्तावीसाकटीअसापाहे॥१॥

अकट २८ श्लोक.

व्याजाबाबदिजेपुराठरविले कानूनसर्वोदये केलेंर
द्दरापरी किलत्तसे जेसेकरारान्वये देवावेंजरिनो-
दराणि नजरे ज्याकोडतांच्याजसे फेसल्यावरहीं
कुसीदमिळणें अठ्ठाविस्य ष्टेअसे॥१॥

अकट ३३ आर्या.

लंडनजीवरपूली सूर्याख्यारासपाठवीणार॥
दंडीहोइलतेतिस अकटींकल्माष्टकेंसविस्तार॥१॥

अकट ३४ श्लो॰ स्त्रग्धरा.

बावन्नातेतिसाव्या अकटपरिनिवाडेन्यकोडतांति
लेज्जे न्यायानेंते निरुध्दे इतरकळवितों चूकआहे.
रिवाजे॥ तेसेंनोचालवावें मलअफिलजया धा-
वयानाधिकार चौतीसाव्याकटीहा षट्कलमग-
णे बोधिलेसर्वसार॥१॥

अवतर्णिका.

व्याख्यानविनायकनर सिंह्मनेंमंजुबोधपाकाहीं॥
समजावेंपरिकथिला पंचावन्नाकटानुरें कांहीं॥१॥

सन्न१८५६इसवीचेअकटाचेंव्याख्यान.

बिभित्सपोथ्याआणिचित्रतेसें विक्रीपाह्यायासठि-
ऊंनयेसे॥ देवालयींनेंअसल्यासचिंता येकाकर्दां
कल्मनंवेंमपंथा॥१॥

अकट२आर्यागीती.

माजस्त्रेटप्रकर्णीं लेस्लीफिर्यादनोतसेकेली॥इन
सापासुरव्याहे ध्यकटीकल्मत्रयेंगतीचदली॥१॥

अकट६आर्या.

नूतनयुक्तीकेली तीचाभकर्दार्थइंडियासुरव्या॥अ
र्जीघावीसत्तिस कल्मेंषष्ठाकटीअसेव्याख्या॥१॥

अकट ८ श्लो॰ स्रग्धरावृ॰

तेरासत्ताविसाचा वसरयुगकलमा तीनसत्तावि सा
ची चौथीरद्दीचकेली रकमहिंचवदा सप्तकल्माचि
साची॥ चौथा कानूनअठ्ठाविस वसरयुगा कल्मवे·
दाणिपंच प्रायोरद्दीतुरंगी गवरनरविभू व्याप्तिभा
वार्थह्याच॥ १॥

अकट ९ आर्या·गीती·

सतमिचेपाठीवर लिहिण्याचेकीशरातसेमाल॥ने
ण्याविषयीनव्या अकटीकल्मनवेंतयाचाल॥ १॥

अकट १० आर्या·

लश्कारखून वजरवमी नोहोण्याचेंचवावदीदाह्या॥
शतवेविसऐनतसे केलेरद्दहिकल्मकेपाह्या॥ १॥

अकट १३ श्लो॰ स्रग्धरा·

इष्टंड्याकंपनीच्या दिशिकमिशनरा पोलिसानेम· ण्याला त्याच्याहातींतसेकीं डिपुटिशाशियुगा का मकर्तेपराला माजस्वेटाप्रकर्णी सकलाहिविषयें· पाहणेंचौकशीने आहेत्तेराकटींकीं शतवरअठरा कल्मभावप्रमाणें ॥१॥

अकट १५ श्लो० स्रग्धरा·

विप्रस्त्रीचापतीतो जरिमृतअसला अन्यभर्ताकरा या आहेसुरव्यत्वतीला प्रथमपतिसह प्राप्तसंगा वराया॥अशेंदेलाचनाही अनुमतनसतां मातृ- पित्रादिकाहे॥ ऐसे झाल्यासशिक्षा ऋषिमितक· लमें पंधराव्याकटीहे॥ ८॥

अकट १६ आर्या·

इष्टंड्यातात्यातिल बंदरिंदेणीचफीहि घेतात॥ व·

र्षपरिनहि धावें कल्मेकें षोडशाकटी त्यांत ॥ १ ॥

अकट १७ श्लो. स्रग्धरा.

अन्नाचोपन्नसमा कटिहुकुमपरी सर्वमाजस्त्रि
टान्चे झाडा घेण्यासवारं टसमन सपिना आणि ध
र्यासत्याचे ॥ इष्टंडस्याकंपनीच्या मुलकिबहुतरे-
चालतीया प्रकर्णी फिर्यादान्यानसत्रा कटिकथि
नचले वेदकल्मार्थवर्णी ॥ १ ॥ ५ ५